

Viafona!!

PUBLICACIÓ PER A LA GENT
CULTURALMENT ACTIVA

...DE BOLETS QUAN PLOU — SETGE I DESTRUCCIÓ DE SEDAVÍ? — EL
NOU RADICALISME — ECO-COMUNITATS: BASES PER A UN CANVI RA-
DICAL — LARZAC, TAMBÉ AVUI — APORTACIONS AL «DIALEG DE SÍN-
TESI» — CIUTAT MERIDIANA — CONVERSA AMB RAMIRO REYNAGA

promotora de cultura popular

SUMARI

- EDITORIAL
- 3 ...DE BOLETS QUAN PLOU
- CARTELLERA
- 4
- I...
- 5 SETGE I DESTRUCCIÓ DE SEDAVÍ?. Jesús Moncada
- ALTRAMENT
- 6 EL NOU RADICALISME. Leopold Kohr
- 10 ECO-COMUNITATS: BASES PER A UN CANVI RADICAL. Murray Bookchin
- REUS, PARÍS I LONDRES
- 14 LARZAC, TAMBÉ AVUI. Quartet d'Alexandria
- SOTA LA PLOMA
- 18 APORTACIONS AL «DIÀLEG DE SÍNTESI»
- RELLIGATS
- 20
- AMB PÈLS I SENYALS
- 21
- CADA TERRA FA SA GUERRA
- 23 CENTRE D'ESPLAI «CIUTAT MERIDIANA». Centre d'Esplai
- 24 CIUTAT MERIDIANA: NOVES INICIATIVES EN TEMPS DE CRISI. Fernando Pindado «Tati».
- A LA INTEMPÈRIE
- 25 CONVERSA AMB RAMIRO REYNAGA

VIA FORA! N° 11, estiu del 1986. Publicació per a la gent culturalment activa. En aquest número han col·laborat Carme Castany, en el fitxer de recursos tècnics, i Núria Padrós, Ronald Puppo i Eduard Miralles en les traduccions.

VIA FORA! forma part de la Confederació Catalana d'Editors i Premsa Lliure. Edita ENLLAÇ, Promotora de Cultura Popular, Apartat de Correus, 85, 08291 Ripollet (el Vallès Occidental), telèfons 691 27 72 i 692 51 83. Imprès als Països Catalans per Gràfiques Salvador (Barcelona) A.L.B. 13925/1984

...DE BOLETS QUAN PLOU

Quan, a poc més de dos mesos del que semblava ser l'esdeveniment més important del món, ja ningú no recorda els Mundials de futbol de Mèxic i milers de mexicans continuen arrossegant-se pels carrers sense tenir on caure morts, l'oficina olímpica de Barcelona fa la darrera ofensiva per convèncer-nos de les diverses possibilitats de què disposa per desfer Catalunya. I no és pas gratuïta aquesta juxtaposició d'esdeveniments «esportius», ja que ambdós presenten massa coincidències com per a no dubtar de la bondat de l'altre veient els recursos de l'un.

Efectivament, l'aparcament del problema humà, moral i social dels afectats pel terratrèmol davant la «importància» del Mundial (recorda tant la construcció de murs per impedir la visió de les barraques barcelonines quan venia en Franco!), no deixa de confirmar un cop més que cap manifestació d'aquest tipus ha servit realment per alliberar ningú, ni tan sols per encetar un camí de ressorgiment econòmic col·lectiu (els hipotètics guanys econòmics anirien a parar a les poques mans de sempre).

A més d'aquestes qüestions, al voltant dels esdeveniments «d'interès mundial» giren uns problemes més subtils, no exclusivament inherents a l'esport, a la política o al prestigi imperialista dels qui volen i poden moure els fils d'altri. Ens referim sobretot, al problema dels grans espectacles aparador que, units a una xarxa de comunicacions a escala planetària, comporten una invasió ideològica d'alta temperatura. En efecte, en qualsevol d'aquests espectacles (des de la celebració de miss Liberty fins als Mundials de bàsquet, per posar-ne dos de ben propers en el temps), podem observar, per una banda, una gran càrrega de xovinisme per part de qui els controla, i, per una altra, una façana de fingida germanor i de falsa fraternitat que fa enrogir. I això escampat als quatre vents per tots els racons del món, mostrant-nos les excel·lències dels bons, de llur cultura dominant amb pretensions d'universalitat. Aquest intent de massificació cultural, aquest menyspreu per les cultures autòctones i genuïnes (nacionals, tribals, o com vulgueu), inherent a les grans manifestacions de què parlem és potser el fenomen més inquietant de les mateixes.

Davant d'aquesta situació, mirar amb mals ulls tota aquesta mena d'«espectacles» (tant si són vestits en estil esport, clàssic, folklòric o amb frac) i la cultura invasora que els propicia, ¿no ens toca també jugar un paper més actiu de cara a la defensa i desenvolupament, és a dir, de la vida de la nostra cultura?

Convidem a qualsevol mena de grup o entitat relacionada amb el món de la cultura popular o bé amb la idea d'un sistema de vida alternatiu al que se'ns vol imposar, que ens feu conèixer, preferentment per carta, què feu i el calendari d'activitats que voleu portar a terme enguany, per tal que poguem incloure-ho a la cartellera del VIA FORA!

PRIMER COL·LOQUI D'HISTÒRIA DE LA DONA

Dies 22, 23 i 24 d'octubre de 1986. «De casa a la fàbrica, la dona com element de transformació (s. V-XX)».

Les sessions de treball s'articul·laran al voltant de quatre ponències, comunicacions i una taula rodona. Es faran càrrec de les ponències especialistes en història medieval, moderna, contemporània i història de l'art, procedents de diferents països.

Per bé que ja no hi sou a temps a enviar comunicacions —el termini es va tancar el mes de maig— si voleu participar en el col·loqui i rebre el dossier, cal que formalitzeu la inscripció i feu efectiva la quota de 3.000 pessetes (estudiants, llicenciats i aturats 1.000 ptes.).

Per a inscripcions, podeu escriure al Centre d'Investigació de la Dona, carrer Brusi, 61, 08006 Barcelona.

PREMI FRANCESC VIVENÇ GARCIA

Enguany, l'ajuntament de Tortosa convoca el III Premi de poesia Francesc Vivenç Garcia. Poden optar-hi les obres originals, inèdites, en català i d'extensió normal per a aquests casos. S'han de trametre a l'ajuntament abans del 20 d'octubre. Per a més informació, poseu-vos en contacte amb l'Ajuntament de Tortosa, Àrea de Cultura, plaça d'Espanya s/n, Tortosa.

CANÇONS SEFARDÍS

La Rosa Zaragoza fa temps que va per aquests mons amb la seva veu i la seva guitarra i finalment ha gravat un caset amb 30 cançons sefardís. Si voleu comprar-lo o, millor, escoltar-la directament en algun acte que organitzeu, no dubteu més i poseu-vos en contacte amb ella: Rosa Zaragoza, Josep Nin, 13, Salomó, Tarragona.

TROBADA DE GRALLERS A AGRAMUNT (capital del Sió)

La coordinadora de grallers de Ponent, composta d'una dotzena de colles, organitza els dies 13 i 14 de setembre d'enguany una trobada de grallers.

L'encontre serà un acte festiu on hi podreu veure i escoltar tota la mena de manifestacions possibles que es poden oferir amb la gralla: cercaviles, concerts, matinales, ball, etc.

Amb aquesta trobada, la Coordinadora de grallers de Ponent vol estendre i donar a conèixer a totes les seves comarques, les possibilitats d'aquest instrument.

Hi sou convidats!

FOLK VIU

La notícia d'una nova publicació en llengua catalana sempre fa goig. Si, a més a més, aquesta revista tracta temes afins als nostres continguts, la joia esdevé paroxisme i desig de llarga vida. FOLK VIU és una revista de folk i música popular que aplega estudis sobre el moviment folk internacional, articles sobre tècniques musicals i instruments, notícies de trobades, concerts i festivals, comentaris de llibres i de discos. De moment han aparegut dos números i desitgem que n'apareguin molts més.

La podeu obtenir escrivint a FOLK VIU, Apartat 7.095. 08080 Barcelona, pel mòdic preu de setanta drets la peça.

FESTA MAJOR DE VILAFRANCA DEL PENEDES

Amb aquest títol han estat enregistrades pels grallers de Vilafanca (colla de Mar), la totalitat de les tonades de «Vila» tal i com van ser recollides a primers de segle pel mestre Insenser. El disc ha estat ofert pels administradors en la capta d'enguany i, si us afanyeu i teniu sort, encara podreu trobar-ne algun exemplar (és qüestió de peregrinar per les llibreries).

UN ALTRE DISC

Els organitzadors del Festival Internacional de Música Tradicional Popular de Vilanova i la Geltrú que se celebra cada any al pic de l'estiu, han editat un nou disc doble —aquest ja és el segon— que aplega els millors moments de les edicions quarta i cinquena del FIMPT, corresponents als anys 1984 i 1985, respectivament. Hi trobareu, entre d'altres, excel·lents interpretacions en viu de l'irlandès Joe McKenna, la cantant sarda Elena Ledda o, si miràvem més cap a casa, la cobla primitiva «La Passarel·la», mostres de cant lliure dels Països Catalans, etc.

Si no el trobeu a les botigues habituals, dirigiu-vos a L'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, telèfon 893 00 00 i el Miquel González o el Josep Albà us faran cinc cèntims de la manera de procurar-vos-el.

SETGE I DESTRUCCIÓ DE SEDAVÍ?

Jesús Moncada

Senyor Ferran Torrent, l'ha feta vostè bona! Segurament, ja haurà tingut nassada del sagramental que ha mogut, no solament a nivell nacional, sinó, fins i tot, a escala planetària, amb el seu article al número 9 d'aquesta revista, corresponent a l'hivern passat. I no parlo del concurs de novel·la negra organitzat amb la lloable intenció de fer de Sedaví —localitat de la qual vostè és el tigre titular— la capital mundial del gènere, no; ni dels xoriços i testimonis de càrrec que li van fer costat en la pensada, els quals em mereixen tot el respecte; al que em refereixo, senyor Ferran Torrent, és a l'enorme error que va cometre en ventar-se —ja en el títol, perquè, si només ho hagués fet en el cos de l'article, probablement no se n'hauria assabentat ningú ja que els lectors sovint no passem de la primera ratlla— d'haver descobert un sistema per acabar amb els poetes. Insensat (amb perdó), per què no es va mossegar la màquina d'escriure abans de cometre una imprudència tan grossa? On parava, el seu detectiu, el Butxana, que no va avisar-lo a temps del perill al qual exposava vostè no només la seva persona sinó la vila de Sedaví sencera? Si surt viu —i permeti'm que ho dubti— del vesper on s'ha ficat, espero que reflexionarà i anirà amb més compte pel món, especialment pel que fa a un tema tan delicat com aquest dels poetes. El que, malauradament, ja no té remei, és l'oportunitat perduda de provar l'eficàcia del procediment que vostè diu que va descobrir —ara seria com anar a caçar llebres amb tambors— i ens quedarem amb el neguit de no saber si aquest hauria estat el bo; perquè, de procediments per a liquidar poetes, senyor Ferran Torrent —i no li ho dic pas per fer-li la santíssima—, n'han estat proposats a dotzenes, però, fins avui, almenys, ha passat amb ells el mateix que amb els sistemes de depilació amb els quals entabanen les senyores: que no n'hi ha cap de definitiu, i, després d'un temps del tractament, pèls i poetes tornen a créixer més ufanosos i empenyadors que abans. Ara, tanmateix, no és el moment de fer-ne un estudi comparatiu; ara, el més urgent, senyor Ferran Torrent, és prendre les mesures necessàries per salvar la pell i allunyar l'amenaça que plana damunt la vila de Sedaví a la qual vostè (i no em faci dir allò de l'infern i de les bones intencions) ha posat en perill de destrucció total. Pensa que en faig un gra massa, oi? Santa innocència! Que no s'acaba d'adonar de la força a la qual ha provocat? Que no sap que, només aquí, els poetes abunden més que els metges i que, de metges, n'hi ha més que generals de brigada? Tan malament funcionen els canals d'informació de Butxana que no l'ha assabentat de les concentracions de poetes a diversos punts del món, des dels quals es disposen a emprendre la marxa sobre Sedaví, decidits a recuperar-la per a la poesia o a destruir-la sense contemplacions, a fi d'extirpar el primer focus del que podria ser la

passa que acabés amb ells? No em digui que ni tan sols no han detectat els comandos de poetes (èpics) infiltrats a la vila a fi d'estudiar-ne les defenses? Quina inconsciència! I què es pot fer, em pregunta? Doncs, me pareix que, a hores d'ara, amb el poc temps que els queda abans de l'atac, cal que vostès descartin l'opció de la resistència heroica i desesperada, seria un sacrifici inútil; el més intel·ligent és tractar de destarotar-los amb una maniobra astuta de la qual gairebé puc garantir-li l'efectivitat: convoqui amb urgència uns Jocs Florals, faci'n imprimir de seguida les bases i escampi els fulls al voltant de Sedaví, així que albiri les primeres avançades de les tropes enemigues. De bon començament, es quedaran esbalaïts. Aprofiti-ho: serà el moment d'eixir a rebre'ls en processó. Ja sap què vull dir: la corporació municipal, les falleres, els xiquets i les xiquetes de les escoles amb banderetes de paper, la banda de música i tota la resta. Unes paraules de benvinguda (en vers) a càrrec de la fallera major i veurà com aquelles masses malèvols s'estoven en un tres i no res, i entren, embadalides i pacífiques, a Sedaví. Aleshores, comenci els Jocs Florals a corre-cuita i no miri prim; doni flors naturals a dojo (si veu que se li acaben les flors —ja li dic jo que els atacants són milers—, no vacil·li: recorri a la verdura del temps o a l'excident de taronges), no estalviï l'or de les englantines i que no li vingui d'una fornada de mestres en Gai Saber... Sedaví haurà estat salvada i, l'endemà, quan els versificadors (perquè, pensant-ho bé, no crec que abundin els poetes a l'expedició punitiva) tornin, carregats de glòria oficial, a casa seva, vostè podrà començar a preparar en pau —però amb una mica més de vista i sense esbombar-ne els objectius secrets— el pròxim concurs de novel·la negra amb tants xoriços com vulgui.

Ara bé, si Sedaví s'inclina per la resistència heroica, cosa que comprèn —jo segurament escolliria també una mort saguntina enmig de runes fumants, davant l'alternativa d'una festa poètica—, no es facin il·lusions ni esperin cap mena de clemència. Els versificadors, senyor Ferran Torrent, són implacables. Sort, valor, i, aprofitant l'avinentesa, records a Butxana.

Jesús Moncada (Mequinensa, 1941), és autor dels reculls de contes «Històries de la mà esquerra» i «El Cafè de la Granota». Actualment està escrivint una novel·la.

EL NOU RADICALISME

Leopold Kohr

«Els nous radicals, doncs, són els descentralitzadors, els federalistes, els regionalistes i els regionalistes nacionals (a diferència dels megalomaniàtics de poder nacionalista no radical, centralitzant i expansionista) tal com comencen a aparèixer a totes les parts del món. N'hi ha prou de pensar en els moviments molt arrelats en comunitats tradicionalment radicals com ara és Sicília, Catalunya, Bretanya, Escòcia, País de Gal·les,...» ens diu Leopold Kohr en aquest article que es va publicar el maig del '86 al primer periòdic de Fourth World, «Resurgence». Kohr analitza què ha estat i què és ser radical i propugna un radicalisme que s'aixequi contra el poder de l'estat per tal d'alliberar l'home.

S'ha fet sovint l'interrogant següent: el radicalisme ha mort? ¿No s'han aconseguit tots els seus fins a través de l'adveniment de la societat opulenta, tan ben acollida per les reformes socialistes del *Labour Party* (el partit dels treballadors)? ¿En quin sentit encara pot ser radical el moviment dels treballadors?

Abans de contestar aquesta pregunta, cal fer-se una idea clara del vertader significat de «radicalisme». Naturalment, es tracta d'una ideologia que pressiona a favor del canvi. Però tal definició convertiria tothom en radical, car ¿qui no està a favor del canvi? La vida mateixa no és sinó canvi: les estacions, el creixement, l'envelliment, les generacions. L'individu radical, però, es caracteritza pel fet que desitja el canvi a un pas accelerat. Es tracta, doncs, en primer lloc, de la disposició i temperament individuals. El radical s'impacienta. Vol que les coses es canviïn de pressa.

Però també l'assassi s'impacienta per posar fi prematurament a la vida de la seva víctima; ¿se segueix que l'assassi és també un radical? N'hi ha molts que pensen que sí i, per tant, rebutgen tot radicalisme basant-se únicament en raons de temperament. Però el temperament no constitueix l'únic factor definidor d'una ideologia. Els fins també hi compten. I el fi del radicalisme consisteix no solament a produir canvis d'una manera ràpida sinó també a fer tal cosa precisament per a millorar la condició humana. El radicalisme, doncs, fa ressaltar aquesta condició humana, no la social. Atès que la vida de la societat té una durada pràcticament indefinida, no val donar-se pressa per millorar la condició social. El procés evolucionari del temps se n'ocuparà de la mateixa manera que s'ha ocupat de la condició de la societat de formigues o d'abelles, l'etapa actual de la qual ha assolit una perfecció sense cap necessitat de recórrer a l'ajut del radicalisme. Però aquella difereix de la condició huma-

na, el millorament de la qual s'ha de realitzar dintre la breu durada de vida que té l'individu. Així, mentre que la societat no té pressa, els seus ciutadans no poden esperar tant. D'aquests es desprèn la necessitat i la justificació de la impaciència i el pas accelerat.

Vet aquí, doncs, dos elements definidors del radicalisme: el temperament d'impacient i un fi que afavoreix la persona humana. Però si bé tal definició exclou el criminal, qualificaria de radical l'arquebisbe de Canterbury, aquell noble reformista que ansiava el millorament de la condició dels homes individuals mentre encara viuen. I tanmateix sabem que aquest venerable eclesiàstic no acaba de correspondre a la idea que tenim del radical. Per tant, ens cal un tercer element definidor. El reformista no radical topa constantment amb obstacles en forma d'institucions que, a causa de tenir els seus orígens en un medi social ja superat, fa temps que han congelat totes les relacions humanes en pautes de costums i lleis que resisteixen al canvi no per culpa de les tradicions conservadores o de les males intencions, sinó a causa de la rigidesa inherent a l'estructura de tot ordre establert. Tot i així, el no radical s'hi conforma perquè té una certa afeció als abillaments antiquats i no hi veu cap alternativa. El radical, però, no s'hi conforma. En intentar esquivar l'efecte dilatori de les institucions existents, està convençut que li cal traspassar els límits de l'ordre establert. Es converteix en revolucionari.

I amb això ja tenim els tres ingredients que constitueixen el radical. Té el temperament que s'impacienta pel canvi; té per fi el millorament de la condició de l'home com a individu; té per mètode la revolució, o sia, l'intent d'aconseguir els seus fins valent-se d'eines que són fora de l'abast del sistema establert. I aquest últim criteri és el que el distingeix del ben intencionat arquebisbe qui, si bé s'impacienta tant com ell per

millorar la condició humana, intenta fer-ho *dintre* del sistema existent.

¿Però què el distingeix d'un feixista o d'un comunista? Cada un d'aquests dos últims s'impacienta pel canvi i cada un aspira a produir tal canvi traspassant els límits de l'ordre establert, mitjançant una revolució. Això no obstant, aquests tampoc no poden considerar-se com a vertaders radicals: encara que satisfan els requisits dels criteris primer i tercer, fan curt en el cas del segon. Desitgen el millorament, però no de l'home. El seu afany és preocupar-se per la societat com un tot. Pel millorament de l'estirp, salut, raça, *status*, productivitat i poder d'un organisme —la longevitat del qual el fa pràcticament imperible, malgrat tot— sacrifiquen a milions el tan efímer ésser humà. En comptes de ser-ne beneficiaris, el ciutadà individu es converteix en víctima dels seus grans designis, empresos per a la glòria d'un futur del qual ell no fruitirà i que tindrà sobre els vius efectes tan opressius com els que produeix un príncep que es fa construir piràmides i palaus. I si l'individu s'atreveix a parlar de designis pròpiament seus, li diuen traïdor i el liquiden.

Aquesta és la raó per la qual no són vertaderament radicals ni els feixistes ni els comunistes, ni els Castro ni els Franco, encara que ambdós són revolucionaris i reformistes. S'afanyen allà on no hi ha cap necessitat d'afanyar-se.

Reformen, això sí, però s'equivoquen de condició. Ara bé, això no vol dir que el radical sigui insensible a reformes socials; ans al contrari. Però el radical les pren com el mitjà, no el fi, dels seus objectius. El seu fi és el millorament de la condició no social sinó humana. Així, l'única pregunta que queda per contestar és la següent: ¿Què s'entén exactament per millorar la condició humana?

Ja des dels temps més llunyans, una certa condició destacada ha posat en perill la plena fruïció de la vida per part de l'home; aquesta condició és la manca de llibertat. I això vol dir que el millorament tal com s'aplica a la condició humana no pot significar sinó una sola cosa: l'alliberament. Per tant, el vertader radical és un alliberador. Es proposa com a fi portar a l'individu la seva llibertat. No s'interessa pas per una *societat lliure*. Les societats més lliures són també les més tiràniques. Per aquesta raó, la llibertat social sovint pot ser motiu per tenir l'individu subjugat. Roma era una societat lliure: cap altra societat no podia imposar-li la seva voluntat. A Ciceró, però, ja que li va servir tal llibertat, ja que la societat va exigir-li la vida com a sacrifici per assaciar la seva apetenència? Suïssa, a la nostra pròpia època, és una societat lliure en el sentit que no té cap

sobirà per damunt de si mateixa. Però tal criteri també convergeix en societat lliure la Unió Soviètica, la Xina comunista, l'Alemanya nazi, la República Dominicana de Trujillo, Cuba sota Castro, l'Espanya de Franco, la Iugoslàvia de Tito. El que interessa al radical és, en canvi, una *societat de persones lliures*, la qual expressió té un significat completament diferent de la que hem citat més amunt. Així, millorament en el sentit radical no vol dir pas millorament del règim alimentari, ni de la salut pública, ni de la durada de la vida: tot tirà desitja tals milloraments per als seus soldats, com també els desitja tot explotador per als seus treballadors; per millorament entenem l'alliberament tant de la servitud com de la tirania, fins i tot la que emana de la societat mateixa. Un radical pot ser anti-social, però mai no pot ser anti-humà.

Atès que hi ha quatre tipus de circumstàncies capaces de privar l'individu de la seva llibertat, el radicalisme ha produït en el curs de la història no només un sinó quatre moviments d'alliberament. El primer i més antic es va aixecar contra la superstició religiosa. Per tant, els primers radicals van ser alliberadors religiosos. I cada un d'ells —Sòcrates, el Crist, els Apòstols— es veien obligats a traspassar els límits del marc religiós existent, ja que topaven amb la resistència feroç de l'ordre establert dels sacerdots, reis-sacerdot i reis-déu, el poder sinistre dels quals —com a únics intèrprets de la voluntat divina— aquests alliberadors havien de vèncer abans de poder alliberar l'home del seu propi terror de les influències sobrenaturals. I la llibertat que van guanyar va ser la primera de les grans llibertats que han ajudat l'home a realitzar la seva pròpia humanitat: es tracta de la llibertat d'esperit, de consciència, de la pròpia identitat; es tracta de la llibertat de ser un mateix. En efecte, els alliberadors religiosos no solament van alliberar l'individu sinó que també el van crear, per tal com van aconseguir que abandonés l'obscuritat col·lectiva que l'havia envoltat igual com la imatge desdibuixada en un bloc de marbre abans d'arribar l'escultor. D'aleshores ençà, l'ànima pertany a l'individu i Déu es troba dintre un mateix, no en el sacerdot, el rei o la societat.

Tot i així, després de prendre consciència de si mateix, l'home aviat va començar a adonar-se que si bé havia aconseguit l'alliberament del seu esperit, encara faltava el de la seva persona. Quedava esclau, serf, subordinat; tan humà com un altre, però sense *status*, sense igualtat, sense dignitat plena. Les circumstàncies opressives que es feien sentir ja no provenien del context religiós sinó del polític. Els nous representants del radicalisme, que sovint procedien del radicalisme re-

ligiós, eren, doncs, alliberadors polítics. Des dels Gracchi de la Roma antiga fins als Guillem Tell de l'Edat Mitjana i els liberals d'Anglaterra del segle XIX, tenien per objectiu la dignitat de la plena ciutadania i la igualtat política per a tots. A la llibertat d'esperit hi volien afegir la llibertat de la persona humana. I un cop més es veien obligats a traspassar els límits de l'ordre existent, que estava al servei de les jerarquies i els privilegis. Per aconseguir els seus fins, van substituir l'aristocràcia per democràcia, la monarquia per república i la monarquia absoluta per monarquia constitucional. El canvi de sistema no sempre va ser violent, però sempre era fonamental i revolucionari. De la mateixa manera que l'alliberament espiritual va resultar en la recerca de la llibertat política, aquesta ara conduïa a la busca de la llibertat econòmica. Car aquella, sense aquesta última, és inútil. Semblava, doncs, que l'última missió del radicalisme consistia en l'alliberament econòmic de l'home. L'obstacle principal es trobava, de bell nou, en l'ordre existent, ara sota la forma del capitalisme que, si bé havia posat en evidència la seva capacitat eminent de produir una abundància de béns necessaris per assegurar una vida agradable per a tots, semblava incapaç de donar solucions a l'hora de repartir-los d'una manera equitativa. Així, els economistes radicals també sentien la necessitat de traspassar els límits del sistema establert per tal d'aconseguir el millorament desitjat a un pas accelerat. El nou sistema que van introduir va ser el socialisme. Així, a través de la transferència del principal poder de producció de l'individu a l'Estat, ha estat possible retransferir un poder de consum més gran de l'Estat a l'individu, i d'aquesta manera queden suprimides les últimes circumstàncies que feien obstacle a la felicitat de l'individu: la por i la tirania de la pobresa.

I amb això sembla que s'hagi aconseguit tot. El radicalisme religiós havia alliberat l'esperit de l'home a través de l'establiment de cultes moderns tals com l'Islam, el judaisme, el cristianisme, els quals cal no confondre amb l'organització política d'aquests cultes en forma d'església, mesquita o sinagoga; el radicalisme polític havia alliberat la persona a través de la introducció de la democràcia liberal representativa, i el radicalisme econòmic ha alliberat el cos mitjançant l'establiment de l'Estat benefactor socialista. Ha arribat l'època de l'opulència. Per consegüent, la pregunta que havíem fet al principi sembla ser vàlida: ¿És el socialisme una vella glòria? És més: ¿Ha mort el radicalisme? ¿Li queda alguna cosa per aconseguir? ¿Abandonar el millorament de la condició humana a favor de la condició social i tornar

a esclavitzar, així, l'home a la gran manera dels reis egipcis amb la diferència, però, que ens fessin construir illes de circulació en comptes d'esfinxs, o spútniks en comptes de piràmides, o exigir que sacrificuem la vida per a la glòria de l'Estat o el millorament de generacions futures que tindran tan poc agraïment envers el passat com nosaltres mateixos i que, amb tot la raó, no admiraran sinó el monstre reformista de la societat que havia aconseguit que nosaltres ens sacrificuéssim per no res?

Hi ha, doncs, una quarta circumstància que constitueix una amenaça per a la llibertat de l'individu, una quarta llibertat per assolir i, per tant, un quart tipus de radicalisme. I és aquest —no el liberalisme o el socialisme— el que, a la nostra època emprèn la lluita per la llibertat. A diferència de les altres, la quarta amenaça a la llibertat sorgeix, d'una manera inadvertida però indefugible, com a resultat de l'alliberament de la tercera. Car per tal de reeixir a alliberar l'home de les injustícies del repartiment capitalista, el socialisme es veia obligat a augmentar primer l'abast, alehores la funció i, finalment, el poder de l'Estat. I aquest poder d'Estat és el que constitueix l'amenaça més recent i més terrible envers la llibertat. Perquè com més augmenta aquest poder, més perill hi ha que l'instrument del benestar del ciutadà es converteixi en l'amo d'aquest; i que l'Estat pluralista en el qual l'individu és sobirà es converteixi en Estat unitari que s'apropia de la sobirania; i que la societat de persones lliures es converteixi en un concepte, buit de sentit i alhora autoglorificant, de societat lliure del 1984. Baldament siguin compatibles, fins a cert punt, els interessos d'ambdós, s'exclouen mútuament si el poder d'Estat arriba a ser tan gran com per començar a esborrar amb la seva mera presència les mateixes institucions que, abans, estaven al servei de la llibertat.

La quarta i última forma de radicalisme ja no s'oposa, doncs, a l'explotació capitalista, als privilegis polítics o a la superstició religiosa; d'aquests, se n'han ocupat prou bé els socialistes, liberals i cristians. El quart tipus de radicalisme s'aixeca, en canvi, contra el poder d'Estat, simbolitzat per l'esponja inflada que és la burocràcia parkinsoniana. Donat que la grandària d'aquesta està relacionada d'una manera proporcionada amb la de la societat de què s'alimenta, se segueix que la forma més moderna de radicalisme —que es veu obligat, un cop més, a traspasar els límits de l'ordre existent per aconseguir els seus fins— ha de tenir per objectiu centrar la vida social en les comunitats nacionals les dimensions de les quals siguin prou reduïdes com per fer impossible i innecessari un poder estatal excessiu: ¿De què

serveix l'Estat benefactor si les despeses administratives ultrapassen els avantatges que proporcionen?

Els nous radicals, doncs, són els descentralitzadors, els federalistes, els regionalistes i els regionalistes nacionals (a diferència dels megalomaniàtics de poder nacionalista no radical, centralitzant i expansionista) tal com comencen a aparèixer en totes les parts del món. N'hi ha prou de pensar en els moviments molt arrelats en comunitats tradicionalment radicals com és ara Sicília, Catalunya, Bretanya, Escòcia, País de Gal·les o en d'altres, més recents, que han sorgit a Nagaland, Quebec, Tibet, Goa, Somàlia i altres llocs.

Per tal d'assegurar les altres tres llibertats, aquests moviments propugnen ara l'alliberament respecte de l'Estat, no en el sentit econòmic del *laissez-faire* sinó en el sentit de la persona. Gwynfor Evans, un dels representants més inspirats d'aquest nou radicalisme que s'escarrassa a protegir l'individu contra la tirania de l'Estat, ho diu d'una manera molt concisa en el seu programa per a la independència del País de Gal·les:

«El decentralista posaria límits al poder de l'Estat... En un ordre totalitari, l'Estat pot engolir fins i tot la nació, i tal inversió de l'ordre correcte s'ha vist no poques vegades a la nostra època. I també veiem, amb més freqüència encara, com l'acció de l'Estat minva o anihila, dintre la nació, les comunitats religioses, socials i econòmiques. Aquesta és una pèrdua preocupant, ja que aquestes comunitats fan molt per desenvolupar el caràcter de l'home i per edificar baluards contra el desgast de llibertat individual que produeixen els excessos de l'Estat... Segons la tesi dels nacionalistes gal·lesos, la nació és una comunitat de comunitats, i l'Estat cau en el fracàs si té per funció afèblir-les en comptes de reforçar-les.»

Per consegüent, si bé el radicalisme socialista ja ha portat a terme la seva missió, el radicalisme en si no ha mort. Ben al contrari, la seva quarta manifestació tot just comença.

ECO-COMUNITATS: BASES PER A UN CANVI RADICAL

Murray Bookchin

L'agricultura radical tracta de restituir el sentit comunitari de la humanitat: primerament, conferint un ple reconeixement al sòl com a ecosistema, com a comunitat biòtica; en segon lloc, pensant l'agricultura com l'activitat d'una comunitat humana natural, una societat i una cultura rurals. No només implica noves tècniques en la producció d'aliments sinó, sobretot, una nova sensibilitat vers la terra i la societat en el seu conjunt. L'agricultura radical, tal com podreu llegir en aquest resum d'un article extret del darrer dossier de la publicació belga Alter Info, ofereix una resposta sòlida a l'actual situació, en termes no d'un vol fantàstic a un remot refugi agrari, sinó d'una recolonització sistemàtica de la terra, segons pautes ecològiques.

L'agricultura és una forma de cultura. La producció d'aliments és un fenomen social i cultural exclusiu de l'home. Entre els animals, qualsevol cosa que pugui assemblar-s'hi —ni que sigui remotament— només es dona en circumstàncies efímeres; fins i tot, entre els humans, l'agricultura apareix fa només uns deu mil anys. Tanmateix, en una època que la producció d'aliments es redueix a una simple tècnica industrial, resulta especialment important ocupar-se de les implicacions culturals de l'agricultura moderna: fer veure l'impacte que provoca no només en la salut pública sinó, fins i tot, en la relació de la humanitat amb la natura i en la relació entre els propis éssers humans.

El contrast entre les pràctiques agrícoles primitives i les modernes és francament dramàtic. La nostra època agrícola, característicament capitalista, considera la producció d'aliments com un negoci que opera amb l'estricta propòsit de generar guanys en l'economia de mercat. Des d'aquest punt de vista, la terra és una mercaderia alienable anomenada *bens immobles*, el sòl un recurs natural i els aliments un valor de canvi que és comprat i venut impersonalment a través de quelcom anomenat *diner*. De fet, l'agricultura és una ramificació de la indústria semblant a la siderúrgia o a la producció d'automòbils. En aquest terreny impersonal de la producció d'aliments no és sorprenent que un pagès sovint resulti ser un pilot aviador que rega els conreus amb pesticides, un químic que tracta el sòl com un dipòsit sense vida de compostos inorgànics, un operador d'enormes màquines agrícoles que sap més de motors que de botànica, fins i tot un significatiu home de finances amb ben pocs coneixements de la terra. Semblantment, els aliments arriben al consumidor dins de recipients amb formes tan modificades i desna-

turalitzades, que amb prou feines s'assemblen a l'original. En el resplendent supermercat modern, el comprador camina com entre somnis, a través d'un espectacle de materials empaquetats en els quals dibuixos de plantes, carn i productes lactis substitueixen les formes vives de què deriven. El fetitx pren la forma de l'objecte real. Aquest panorama desnaturalitzat contrasta ben fortament amb una sensibilitat animista que veia la terra com un domini inalienable, gairebé sagrat, la producció d'aliments com una activitat espiritual, el consum dels mateixos com un ritual social santificat. Poques declaracions més emotives que el memorable discurs de Smohalla: *Em demanes que llauri la terra. Prendre un ganivet i esguinçar el pit de ma mare? Aleshores, quan jo mori, ella no m'acollirà per descansar.*¹

La terra estava viva —era, nogensmenys, la mare de la vida— per això cultivar-la era un acte sagrat que exigia rituals d'invocació i apaivagament. Pràcticament cada aspecte del procés agrícola tenia la seva dimensió santificadora. La collita, en ella mateixa, era quelcom benèit i *partir el pa* fou, des d'un principi, tan un ritus domèstic que afirmava diàriament la solidaritat familiar, com un acte de pacificació hospitalària entre l'estrany i la comunitat. A hores d'ara, encara segellem molts tractes amb una copa, i celebrem els esdeveniments importants amb àpats importants. Abatre un arbre o matar un animal comporten ritus d'apaivagament, per tal de reconèixer que la vida era part inherent d'aquells éssers, i aqueixa vida formava part d'una constel·lació sagrada de fenòmens.

1. T. C. McLUHAN, ed: *Touched the earth*. New York. Catebridge & Lazaid 1971, pàg. 56.

Per molt que puguin semblar ingènues per a la mentalitat moderna moltes d'aquestes pràctiques, el cert és que reflecteixen una veritat relativa a la situació agrícola. Després d'haver perdut contacte amb aquesta sensibilitat *precientífica* a expenses de la fertilitat de la terra i el seu equilibri ecològic, ara sabem que el sòl és viu, en efecte, que té la seva salut, el seu equilibri dinàmic, i una complexitat comparable a la de qualsevol comunitat vivent. Després d'haver saturat el sòl amb nitrats, insecticides, herbicides i una quantitat esparverant de productes tòxics, som ara les víctimes d'un nou tipus de contaminació, que podríem anomenar *contaminació del sòl*. Aquestes toxines romanen ocultes al nostre menjar, espectres invisibles que retornen a nosaltres com a productes residuals de la nostra actitud explotadora enfront del món natural. Nogensmenys, hem damnat greument el sòl de les grans àrees de la terra i l'hem reduït a la imatge simplificada del punt de vista científic modern. La vida animal i vegetal, tan necessària per al desenvolupament d'un sòl nutritiu i fiable, resta esmorteïda i, en molts llocs, s'assembla molt més a l'esterilitat de l'arena empobrida dels deserts.

Una aproximació radical a l'agricultura es proposa transcendir l'apropament instrumentalista actual que considera la producció d'aliments simplement com una *tècnica humana*, en oposició als *recursos naturals*. Aquesta aproximació radical és literalment ecològica, en sentit estricte: la terra és considerada *oïkos*, una llar. Ni *recurs* ni *eina*, sinó l'*oïkos* de milions de bacteries de tota mena, fongs, insectes i petits mamífers. La cacera deixa aquest *oïkos* fonamentalment inalterable; l'agricultura, en canvi, l'afecta profundament i fa de la humanitat una part integral d'aquesta llar. Els éssers humans ja

no incideixen en el sòl indirectament; intervenen en les seves xarxes alimentàries i en els seus cicles bioquímics de manera directa i immediata.

Recíprocament, és molt difícil entendre les institucions socials humanes sense referir-se a les pràctiques agrícoles utilitzades en un període històric i, en darrera instància, a la situació del sòl al qual s'apliquen. Els imperis altament centralitzats del món antic van estar fomentats per les tasques d'irrigació requerides per les àrides regions del proper orient. L'aldea cooperativa de l'Edat Mitjana, pel sistema d'arada d'orellera. Lynn White Jr. atribueix l'actitud coercitiva d'occident envers la natura als temps dels carolingis, amb l'aparició de la pesada arada i la tendència conseqüent de distribuir la terra entre els pagesos, no pas d'acord amb llurs necessitats de subsistència familiar sinó «*proporcionalment a llur contribució a l'equip d'arada*».² Segons aquest autor, aquest canvi d'actitud es fa palès en els afanys de Carlemany per tornar a batejar els mesos de l'any segons els treballs correlatius, desvetllant un més gran interès per les tasques que per la natura o les divinitats. «*Els antics calendaris romans havien mostrat ocasionalment escenes costumistes de l'activitat humana, però la tradició dominant (que va continuar a Bizanci) era pintar els mesos passivament personificats, amb atributs simbòlics. Els nous calendaris carolingis que van fixar el patró per a l'Edat Mitjana, són molt diferents: mostren una activitat coercitiva respecte als recursos naturals. El seu origen és, evidentment, nòrdic: l'olivera, que ocupava un lloc ben important en els cicles romans, ha desaparegut. Ara, les*

² Lynn WHITE Jr.: *Medieval Technology & Social Change*. New York, Oxford University Press, 1962, pàg. 56.

pintures representen escenes d'arada, collita, serrar fusta, donar de menjar els porcs, matar animals... L'home i la natura ara són dues coses, i l'home domina».³

Cal, tanmateix, arribar a l'era capitalista moderna per veure l'home i la natura separats gairebé com a enemics, per veure que el domini de l'home sobre el món natural pren la forma d'una dominació abrupta, ruda, no només de classificació jeràrquica. La ruptura de les darreres restes de llaços socials que temps enllà van unir els membres dels clans, els gremis, la fraternitat de la *polis*, en un nucli d'ajut mutu; la reducció de cada ésser humà a un conspirador o venedor en posició d'antagonisme; el principi de competència i egoisme en cada graó de la vida econòmica i social, tot això dissol completament qualsevol sentiment de comunitat, sia amb la natura o amb la societat. El supòsit tradicional que la comunitat és el lloc veritable de la vida, s'esvaeix completament de la consciència humana, fins deixar de tenir importància. El nou punt de partença per elaborar una nova concepció de la societat és l'home aïllat, atomitzat, que es val per ell mateix a la jungla de la competència. Les desastroses conseqüències d'aquesta manera de veure la natura i la societat són força evidents en un món d'antagonismes socials explosius, de simplificació ecològica i de contaminació cada cop més estesa.

L'agricultura radical tracta de restituir el sentit comunitari de la humanitat: primerament, conferint un ple recoïment al sòl com a ecosistema, com a comunitat biòtica; en segon lloc, pensant l'agricultura com l'activitat d'una comunitat humana natural, una societat i una cultura rurals. Certament, l'agricultura esdevé la interfase pràctica i diària entre el sòl i les comunitats humanes, el mitjà que els permet retrobar-se i barrejar-se.

Aquesta interrelació requereix diversos pres-supòsits clau. El més obvi de tots és el fet que la humanitat és part del món natural i no està per damunt d'aquest. Indiscutiblement, la consciència humana és única en profunditat i penetració, però això no garanteix domini ni explotació. En aquest sentit, l'agricultura radical accepta el precepte ecològic que la varietat no ha d'estar estructurada segons pautes jeràrquiques, com es tendeix a fer per influència de la societat jerarquitzada. Les coses i relacions que beneficien la biosfera han d'ésser avaluades per elles mateixes, cadascuna com a contribució al tot, no pas una damunt de l'altra. L'aspecte més desastrós de les metodologies agrícoles actuals, amb l'èmfasi en els monocultius, la hibridació i les substàncies

químiques, ha estat la simplificació introduïda en la producció d'aliments, la qual cosa ocorre a una escala tan global que bé podria fer retrocedir el planeta a una etapa evolutiva en la qual només mantindria formes de vida més senzilles.

L'agricultor radical veu l'agricultura no només com una ciència sinó també com un art. El productor d'aliments ha de viure en intimitat amb la seva terra, desenvolupant una sensibilitat vers les seves especials necessitats, necessitats que cap manual no podria abarcar. El productor de menjar cal que formi part d'una *comunitat de sòl*, en el sentit que pertany a un sistema biòtic únic, així com pertany a un sistema social determinat. A hores d'ara que l'alimentació orgànica i l'ambientalisme són termes de moda, pot ser útil distingir entre la visió ecològica de l'agricultura radical i el tan difós *ambientalisme*. Aquest darrer considera el món natural només com un hàbitat que cal manipular amb els mínims de contaminació possible a di de satisfer les *necessitats* de la societat, per irracionals o sintètiques que siguin. La visió veritablement ecològica, contràriament, considera el món biòtic com una unitat global de la qual la humanitat n'és part. Per això, en aquest món, les necessitats humanes han d'integrar-se amb les de la biosfera si l'espècie humana vol sobreviure. Aquesta integració suposa un pregon respecte per la varietat natural, per la complexitat dels processos i relacions naturals i pel cultiu d'una actitud mutualista vers la biosfera. En resum, l'agricultura radical no només implica noves tècniques en la producció d'aliments, sinó sobretot una nova sensibilitat no prometeica vers la terra i la societat en el seu conjunt.

Crec que l'agricultura radical estaria obligada a rebutjar una aproximació aïllada d'aquesta mena. Malgrat que l'experiència individual, sens dubte, té un paper inestimable en l'inici d'un moviment ampli per la reconstrucció social, és impossible, a llarg termini, completar una relació ecològicament viable amb el món natural sense una societat ecològica. El capitalisme modern és, per definició, anti-ecològic: la relació bàsica que l'estructura (la relació comprador-venedor) aboca l'individu contra l'individu i, a més gran escala, la humanitat contra la natura.

La idea de barrejar ciutat i camps, de rotar tasques específicament urbanes amb treballs agrícoles, havia nascut amb els socialistes utòpics com Charles Fourier durant la revolució industrial. La varietat i la diversitat en les accions quotidianes (l'ideal hel·lènic de l'individu perfecte en una societat perfecta) tenien el seu contrapartit físic en l'hàbitat variat que estrictament no era ni rural ni ur-

³ *Ibid.*, pàg. 57.

bà, sinó una síntesi de tots dos. El nou sistema industrial, predador de mena, no havia eliminat del tot l'escala i l'individu no estava encara completament alienat i anònim. Ara, en canvi, estem obligats a ocupar zones gairebé rurals que s'han urbanitzat bàsicament, i restem reduïts a xifres anònimes en un aparell burocràtic que fa tentines, i està mancat de personalitat, de relleu humà i de comprensió individual. Les nostres ciutats poden comparar-se a les nacions-estat del segle passat, pel que respecta a la població; no pas pel seu tamany físic.

L'escala humana ha estat substituïda per l'escala inhumana. Amb prou feines podem abarcar les nostres vides; molt menys, per tant, podem modificar la societat o el nostre entorn immediat. La nostra pròpia integritat depèn del fet que poguem realitzar la visió que els utopistes i els llibertaris radicals exposaven fa un segle. Estem lluitant, no només per un millor mode de vida, sinó per la nostra pròpia supervivència.

L'agricultura radical ofereix una resposta sòlida a aquesta situació desesperada, en termes no d'un vol fantàstic a un remot refugi agrari, sinó d'una recolonització sistemàtica de la terra segons pautes ecològiques. Cal descentralitzar les ciutats: això ja no és una fantasia utòpica. És una necessitat palpable que comença a ser reconeguda fins i tot pels planificadors urbanístics. Cal establir noves eco-comunitats que s'ajustin artísticament als ecosistemes en què es localitzen. Aquestes eco-comunitats a escala humana han de permetre la més gran autogestió possible, així com la comprensió personal de la situació social. No ha d'haver-hi cap mena d'administració burocràtica, manipuladora i centralitzada, sinó un sistema voluntarista en el qual l'economia, la societat i l'ecologia d'una zona siguin administrades per la comunitat en el seu conjunt, i la distribució dels mitjans de vida quedi determinada per necessitats i no per treball, guanys o acumulació.

L'agricultura radical, però, porta més lluny aquesta tradició, fins el propi cor de la tecnologia. En el pensament social contemporani, la tecnologia tendeix a polaritzar-se en formes altament centralitzades de caire extensiu d'una banda, i en formes descentralitzades i artesanals de caire intensiu, de l'altra. L'agricultura radical evoluciona pel terme mig que estableix una ecotecnologia: s'aprofita de la tendència vers la miniaturització i la versatilitat, la producció de qualitat i una combinació equilibrada de manufactures de massa i d'artesania. Perquè al costat de la tecnologia massiva altament especialitzada que empra fòssils com a combustible, estem començant a veure el naixement d'una nova tecnologia més adient al

desplegament local de múltiples fonts energètiques en petita escala (eòlica, solar i geotèrmica), una tecnologia que proporciona una més gran amplitud en la utilització de la petita maquinària d'ús múltiple i que fàcilment pot fornir-nos béns semiacabats d'alta qualitat que nosaltres, com a individus, decidim acabar segons les nostres propensions i els nostres gustos. Les eco-comunitats perfectes del futur hauran d'estar sostingudes per ecotecnologies perfectes.⁴

L'agricultura radical posa a la llum del dia totes aquestes possibilitats, perquè hem de començar per la terra, encara que només sigui perquè els materials bàsics per a la vida són fruit de la terra. Això és una veritat no només ecològica, sinó també social. El tipus de pràctica agrícola que adoptem reflectirà i reforçarà, immediatament, l'enfocament que utilitzem en totes les esferes de la vida industrial i social. El capitalisme començà sotraguejant i dominant la resistència del món agrari tradicional a una economia de mercat; mai no serà plenament transcendit si no es crea damunt la terra una nova societat que alliberi la humanitat en el sentit més complet i restauri l'equilibri entre societat i natura.

4 Vid. Murray BOOKCHIN: *Post-Scarcity Anarchism*. Berkeley, Rampart's Press, 1972.

LARZAC, TAMBÉ AVUI

Quartet d'Alexandria

Larzac, terre en marche...

*Visiteurs inconnus,
Voyageurs de hasard,
Habitants de pays proches ou lointains,
compagnons de lutte,
Amis,*

*La terre vers laquelle vous êtes montés,
celle où vous avez posé vos pieds,
cette terre là n'est pas comme les autres,
elle s'appelle Larzac!*

DEL PASSAT AL PRESENT, UN LLARG VIATGE DE CAUSA A EFECTE

I això era així, i aleshores va passar, i allà hi havia, i tota aquesta història (és clar, història, successió d'esdeveniments esdevinguts, passats: el passat) és passada. El mite és creat. Què en farem, d'això? què en sabem, d'allò? Resten els efectes, les conseqüències. L'actualitat. L'ara. Una realitat potser més viva que mai. Una realitat amb consciència i voluntat. De passat i de futur. Mirada enre- ra, sí, però sobretot endavant. I entremig, l'ara i l'aquí. El desig de viure i de compartir. Braços oberts.

L'ahir ens mena a l'avui. Vestigis actualit- zats. Viure arriscadament. A la intempèrie. Exposats als quatre vents. Però tenaçment. I amb orgull d'expressar llur quotidianitat. *Som aquí i som així, perquè volem.* Cercant un equilibri dinàmic per a tot el pla en els ordres material i espiritual (fins a quin punt, però, es poden dissociar?).

Es aquest afany d'expressar un equilibri el que mena a l'existència del museu ecològic:

L'ÉCOMUSÉE

El museu més gran i lliure del món. Obert, amb l'horitzó per parets i el cel per sostre. Sense vitrines, tot és viu, actiu, canviant, transformable i transformant-se. Cada «sa- la», com veurem, té una funció especial i en- cabeix des d'una petita borda fins un veïnat

amb les terres corresponents. Obert tot l'any, l'accés hi és lliure. Només cal deixar els prejudicis a l'entrada.

LA JASSE

Pocs quilòmetres després de la Cavallerie, venint del sud per la RN 9, una borda amb volta de pedra ens dona la benvinguda. A peu de carretera, els seus murs criden una consigna històrica: *Larzac vaincra.*

Oberta durant l'estiu, l'interior acull una ex- posició de cartells, opuscles, fotografies, co- mentaris, sobre el moviment produït en aquesta terra. El seu títol. *Larzac, terre en marche.* A més, funciona una botigueta de fulletons, llibres, postals i, segons el dia, productes naturals comestibles (gastrono- mia autòctona, vaja). Tot plegat, una bona introducció a la realitat del pla. Seguint per la carretera, aviat trobem a mà esquerra el trencall que ens mena a

DEVEZ-NOUVEL

granja amb cinc segles d'existència. El nom actual, però, és més modern, i ve a significar quelcom així com «nova pastura», en occità (no ens entusiasmem, però, ja que és un dels darrers indicis occitans que trobarem). La granja, d'ovelles, fa viure tres famílies, asso- ciades en un GAEC (agrupament agrícola d'explotació en comú). L'element més cin- gular d'aquesta és l'existència d'un *roto-lac- tor*, el primer d'Europa, construït l'any '71 i

gipsografia

Gipsografia, en grec, significa escriptura amb guix.

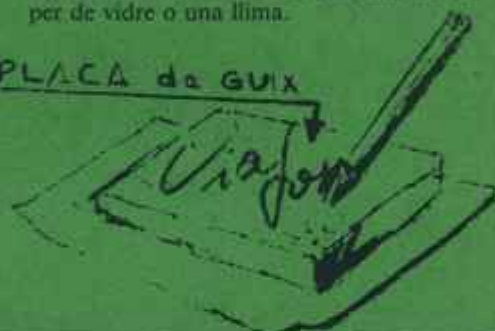
MATERIAL:

- Planxa de guix de 2 o 3 cm. de gruix
- Retolador
- Punxó
- Colors a la tèmpera
- Rodets
- Planxa de vidre o fòrmica per barrejar el color
- Paper

PREPARACIÓ:

Si no trobeu al mercat planxes prefabricades de guix, haureu de preparar-les. Per això barrejarem aigua fins aconseguir una pasta suficientment densa. Posarem aquesta pasta en un altre recipient. Quan el guix estigui endurit, l'extreurem i si cal el polirem amb paper de vidre o una lima.

PLACA de GUIX

plantes remeieres: l'orenga

família: Labiades

nom: ORIGANUM VULGARE

Nord d'Àsia, Nord d'Amèrica, Europa Central, Nord Península Ibèrica.

Herba aromàtica de tiges dretes de 60-70 cm. Les fulles són ovalades i oposades.

Les flors són petites, vermelloses. Floreix a l'estiu. Es pot trobar pels marges, erms, camins i a prop de les cases de pagès.

S'ha de recollir en temps de floració (juliol-setembre).

Virtut: És tònica, digestiva, s'utilitza per refredats i tos, inflamacions de la boca, irritacions de la gola, menstruacions doloroses. Es pot utilitzar en banys d'herbes o es pot prendre en forma d'infusió. En pols fa esternudar i descongestiona.

A la cuina és emprada com a condiment per a la carn, per adobar les olives, etc.

UTILITZACIÓ:

Amb un retolador negre ressaltarem el dibuix sobre la planxa de guix. Posteriorment resseguirem el dibuix amb un punxó, fent una incisió d'un a dos cm. Un cop tretes les restes de guix causades per la incisió, passarem el rodet amb color per damunt de la planxa dibuixada. Col·locarem el paper i, amb un altre rodet net pressionarem. D'aquesta manera obtindrem la impressió en blanc del dibuix amb fons de color.

Aquesta tècnica també pot fer-se amb fang; en aquest cas es farà la incisió abans que el fang estigui totalment endurit.

INCISIÓ**ENTINTAT****IMPRESSIÓ**

monotipus

Normalment s'utilitzen per una sola impressió. És una tècnica que exigeix molta atenció.

MATERIAL:

- Planxa de vidre o fòrmica
- Tèmpera, colors a la cera, tinta xinesa, pintura a l'oli.
- Pinzell
- Rodet o similar
- Paper
- Esponja

UTILITZACIÓ

Monotipus amb colors tèmpera

Es pinta directament amb un pinzell sobre la planxa de vidre o de fòrmica. És important que els colors siguin suficientment densos.

Amb una esponja amb aigua s'humiteja superficialment el paper que farem servir per imprimir. Col·loquem el paper sobre la planxa i pressionem amb un rodet o similar. En el paper quedarà imprès el dibuix. Les còpies sortiran, naturalment, en negatiu, aspecte que caldrà tenir en compte si s'escriu algun text.

Si efectuem la impressió amb pintures a l'oli, no cal mullar el paper.

Monotipus amb colors a la cera

En primer lloc cobrim amb una capa uniforme de cera el paper que volem utilitzar (es pot fer servir una espeïma de cera blanca). Aquest fons farà d'aïllant i permetrà una millor transferència dels colors aplicats successivament.

panadons

Són molt típics de Setmana Santa.

INGREDIENTS:

- ½ kg. de pasta de pa (als forns es pot comprar ja feta)
- ½ kg. d'espínacs
- 50 gr. de pinyons
- 100 gr. de panses

— Per aquells que vulguin fer la pasta de pa amb les seves mans:

INGREDIENTS:

- ½ kg. de farina
- 1 sobret de llevat per fer pa
- aigua tèbia

S'agafa la farina i es fa un forat al centre, s'hi posa el llevat i 5 o 6 cullerades soperes d'aigua tèbia.

Es comença a amassar fins que tinguem una pasta consistent (si cal s'hi posa més aigua). Es posa en un recipient i es tapa amb un drap de cuina, deixant-la reposar un parell d'hores.

Tant si la compreu feta com si la feu vosaltres, heu de prendre la pasta i estendre-la i tallar-la a trossos.

Prenem els espínacs i els deixem bullir fins que estiguin cuits, ben escorreguts, els fregiu amb una cullerada petita d'oli, una mica de sal i all.

Un cop fet això, agafeu un grapat d'espínacs i els poseu sobre un tros de pasta de pa ja tallada, posant per sobre les panses i els pinyons. Si n'hi poseu força, els panadons seran més gustosos.

Sobre aquest fons de cera executem el dibuix amb força colors i de forma uniforme.

Una vegada feta la pintura hi col·loquem un paper blanc al damunt i hi passem la planxa a una temperatura mitjana. El dibuix a la cera quedarà reproduït en el paper amb una tonalitat diferent.

Monotipus amb tinta tipogràfica o de ciclostil

Consisteix a estendre en la planxa una capa de tinta amb un rodet. Amb el mànec del pinzell i similar executem un dibuix sobre la tinta. El dibuix quedarà format pels soles blancs que l'instrument haurà deixat sobre la tinta. Una vegada fet el dibuix, col·loquem un paper a sobre, pressionem i obtenim la reproducció.

Tanqueu els trossos de pasta com si fossin empanades.

Els col·loqueu a una plata d'anar al forn fins que la pasta estigui cuita (aproximadament un quart d'hora, encara que depèn dels forns).

full informatiu

CENTRE PERMANENT DE CULTURA POPULAR

El Centre Permanent de Cultura Popular, que alhora funciona com a seu d'ENLLAÇ, s'articula com a centre d'acolliment, de documentació i de treball.

AQUEST CURS EL CENTRE ESTARÀ OBERT DE FORMA PERMANENT

Ens cal anunciar-vos un remodelatge de la situació del Centre Permanent de Cultura Popular. Aquests canvis, que ja han començat a portar-se a terme aquest estiu, pensem que aconseguiran de satisfer l'objectiu d'obrir una nova etapa en la història d'ENLLAÇ: A partir del proper mes de setembre, Wenceslau Soler s'ocuparà permanentment i des de la casa mateixa, d'atendre totes aquelles persones que desitgeu consultar el Servei de Documentació de la casa (biblioteca, hemeroteca i arxius), disposar d'un lloc de reunió entre membres de qualsevol mena d'associació o grup, o bé poder realitzar qualsevol activitat de taller. Podem dir, doncs, que el Centre d'Acollida, de Documentació i de Treball restarà obert a partir d'ara durant tota la setmana.

CENTRE D'ACOLLIMENT: Com a lloc de reunió entre gent que anomenem culturalment activa, és a dir, membres d'una associació cultural, grup de joves, de «folklore viu», del nou associacionisme o volgudament no associats permanentment, o bé persones que volen posar en comú una qüestió afí o desitgen intercanviar experiències sobre dinamització cultural o maneres de viure altrament. Volem incidir en la intergeneracionalitat de les reunions, ja que la coexistència de diferents maneres de fer i pensar en funció de la vida viscuda i les experiències conseqüents pot aportar gran riquesa a la relació que s'estableix, per sedimentació de les accions recípiques. I és a partir d'aquesta intergeneracionalitat que proposem una dinàmica d'educació permanent integral que

permeti a cadascú i en cada moment de la seva vida aprofundir d'una manera global en tots els aspectes de la seva existència i de les seves capacitats.

CENTRE DE DOCUMENTACIÓ: Com a tal disposa de biblioteca, hemeroteca i arxiu. Qualsevol persona o grup pot venir a consultar aquest material. Així mateix, acceptarem de bon grat qualsevol publicació o document que pugui enriquir el Centre.

BIBLIOTECA:

El Centre Permanent de Cultura Popular disposa d'una biblioteca que compta actualment amb uns mil cinc-cents exemplars degudament fitxats i catalogats segons les seves temàtiques i que es troba obert a tot aquell que vulgui fer-ne ús. La nostra és una de les biblioteques més importants de l'Alt Penedès, no tant pel nombre de llibres com pel seu temari que, ultra l'especialització en seccions relacionades amb l'animació, cultura tradicional i nacional, compta també amb una gran gamma de matèries heterogènies, com ara, pedagogia, folklore, música/cançó/dances, economia/política, naturisme/salut/ecologia/vida alternativa, filosofia/sociologia/antropologia, biografies, religió, nacionalisme, història/geografia, guies, diccionaris/enciclopèdies, llengua, assaig i literatura.

HEMEROTECA:

Volem fer-vos saber també que a partir del proper mes de setembre entrarà en funcionament un nou servei a la casa dels Pujols: una hemeroteca que aplega revistes catalogades de la manera següent: revistes d'àmbit comarcal o local de Catalunya —generalment editades en els darrers sis anys—, revistes dels Països Catalans, revistes de la resta de l'Estat, i finalment un petit recull de revistes estrangeres amb un denominador comú: una temàtica que podríem anomenar alternativa. Aquestes revistes, convenient-

ment ordenades i catalogades, es troben a disposició de tot aquell que desitgi donar-hi un cop d'ull. Ja ho sabeu. Us esperem.

CENTRE DE TREBALL: Volem facilitar unes condicions que possibilitin el desenvolupament i la realització del treball manual i intel·lectual, tant a nivell individual com col·lectivament. En aquest sentit, fer la recerca en un clima d'intercanvi és el que pot educar-nos la inventiva, la iniciativa, la imaginació i la corresponsabilitat. A més, el Centre disposa d'un taller que permet aprendre i experimentar tècniques com ara confecció de màscares o bestiar, impressió de cartells, maquillatge...

Volem: **Establir** unes bases per a un procés educacional que estimuli la persona a progressar individualment i col·lectiva.

Facilitar l'intercanvi d'experiències entre

tots aquells que, a cada poble o barri, fan possible una dinamització constant del seu entorn, tant en grup com individualment.

Revaloritzar el treball voluntari no institucional.

Treballar unes tècniques i fer-ne un estudi teòric de reflexió, de manera que ens donin un ventall més ample de possibilitats a l'hora d'endinsar-nos en una acció concreta.

Aprofundir el concepte de cultura com a resposta general i col·lectiva a les dificultats que genera la realitat actual del nostre país; enfront d'una cultura alienant i aliena cal proposar-ne una de pròpia i alliberadora.

CAMPS DE TREBALL DE CAP DE SETMANA

Diem que la casa està gairebé acabada. Això vol dir que falten encara algunes coses per

CAMPS DE TREBALL

Els Camps de Treball d'aquest any al Centre Permanent de Cultura Popular han estat destinats a feines dels acabats de la casa: coses que encara ens faltaven fer, com ara pintar les habitacions, aïllar els sostres, envernissar alguna finestra, algun petit remodelatge intern... ja han estat solucionades. Igualment hem començat l'acondicionament dels exteriors de la casa, com per exemple l'enrajolat i la col·locació de la voravia que l'envolta.

fer com ara pintar les habitacions, envernissar alguna finestra, acabar de col·locar la voravieja que envolta la casa,...

Cada cinc setmanes, més o menys, preparem un camp de treball de cap de setmana, combinant el treball físic amb la posada en comú d'un tema d'interès.

* Cal que telefoneu o escriviu abans de venir (per saber si hi ha lloc i perquè poguem calcular les lleties que hem de comprar), als telèfons 692 51 83, 691 27 72 de 7 a 11 del vespre/nit o a l'apartat de correus 85 de Ripoll (Vallès Occidental). Us podem facilitar informació més detallada de cada trobada, horaris de trens, mapes de carreteres, etc.

INDICACIONS PRÀCTIQUES

* Enllaç posa a disposició de tothom que vulgui i hi càpiga (hi ha lloc per a 25 perso-

nes), una casa per poder compartir i intercanviar experiències en el camp de la dinamització cultural dels Països Catalans.

* La casa està oberta des del divendres al vespre fins el diumenge cap al tard. El divendres només hi ha servei de matalàs, el sopar cal que cadascú se'l porti.

* Preu de l'estada:

Trobades: 1.200 pessetes, que inclouen el dinar i sopar del dissabte, el dormir —amb sac—, l'esmorzar i el dinar de diumenge, i les despeses i material de la trobada.

Centre d'acollida, de documentació i de treball: 1.000 pessetes el cap de setmana (sopar del dissabte, dormir —amb sac— i esmorzar i dinar el diumenge).

Camps de treball de cap de setmana: Ens partirem les despeses del menjar entre tots els participants.

NINGÚ NO ÉS IMPRESCINDIBLE, PERÒ TOTS SOM NECESSARIS

A més a més de les feines internes per a mantenir estrictament el funcionament d'ENLLAÇ (secretaria, comptabilitat,...), ens hem fixat una colla de tasques per tal d'avançar en el camí que ens proposem de servir de nexa entre la gent culturament activa.

Relacions exteriors:

— Premsa i radiodifusió: per a informar periòdicament de les activitats i opinions d'ENLLAÇ i organitzar les presentacions del VIA FORA!

— Sortides comarcals: per seguir connectant amb la gent culturament activa, tant d'entitats com de grups ideològics.

— Relacions internacionals: per saber què es cou a l'estranger i donar a conèixer la nostra realitat.

Centre Permanent de Cultura Popular

— Documentació: per fixar, extreure, classificar, arxivar, enquadrar, etc., llibres,

revistes i dossiers.

— Trobades: per organitzar les trobades i portar a terme el calendari d'activitats de la casa.

— Obres: per establir prioritats i organitzar els camps de treball.

VIA FORA!:

— Redacció, correcció i muntatge: per fer la selecció d'articles, donar el contingut previst a la revista i deixar-la a punt d'imprimir.

— Distribució: per trametre la revista i assegurar la seva arribada als lectors.

— Subscriptors i domiciliacions: per controlar el fitxer de les subscripcions i el seu cobrament.

Tothom qui comparteixi els nostres desitjos i es vegi seduït per aquestes propostes, pot donar-nos un cop de mà. Només cal telefonar als números 691 27 72 o bé 692 51 83, i comentar les vostres preferències.

OFERTA

Us interessen discos/cassettes d'en **Xesco Boix** (*La sopa de pedres*, *La flor romania*, *La granota tocada del bolat*), **Esquirols** (*Cants al vent*, *Colze amb colze*, *Fent camí*), **Jaume Arnella** (*Cançons de vi i de taverna*, *Potser ja és ara l'hora...*) **Al Tall** (*Deixeu*

que rodi la roda), **Òscar Mas** (*Arran d'alba*), **Titelles Badabadoc** (*Joan Salvador Gavina*, *El petit príncep*)?

Ara podeu adquirir-los al preu de 350 ptes. la unitat, trucant als telèfons 691 27 72 i al 692 51 83 de 7 a 11 del vespre, o bé escrivint a l'apartat de correus 85, de Ripollet (Vallès Occidental).

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

En/Na.....

Adreça..... Telèfon.....

Població..... Comarca.....

- ☐ Em subscric a «VIA FORA!» per a l'any 1986 (600 ptes./4 números)
- ☐ Vull rebre el n° de «VIA FORA!» (150 ptes.)
- ☐ Vull col·laborar econòmicament amb Enllaç (500 ptes./trimestre)
- ☐ Vull col·laborar econòmicament amb Enllaç (1.000 ptes./trimestre)
- ☐ Vull col·laborar econòmicament amb Enllaç (1.500 ptes./trimestre)
- ☐ Vull col·laborar econòmicament amb Enllaç (ptes./trimestre)

Forma de pagament:

- ☐ Gir postal
- ☐ Domiciliació bancària (preferentment C.P.V.E.)
- ☐ En efectiu (personalment)

Data

Signatura

BUTLLETA DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms.....

Llibreta n°/cc. n°..... Caixa/Banc.....

Agència ..... Adreça .....

Població..... Comarca.....

Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/a la meua llibreta, atenguin, fins a nova ordre, el rebut que periòdicament els presentarà ENLLAÇ per al pagament de la meua subscripció.

Data

Signatura

promotora de cultura popular
apartat 85 - 08291 - RIPOLLET

història de catalunya s. XVIII (I)

ECONOMIA I SOCIETAT

El segle XVIII va ser una època de recuperació econòmica. La població es va duplicar (de 450.000 habitants el 1717 es va passar a 900.000 el 1789). Les ciutats van créixer encara més (Barcelona va superar els 100.000 habitants; Reus els 14.000). La producció agrària va augmentar molt perquè es van conrear noves terres i d'altres es van explotar més intensament. Amb els beneficis obtinguts a l'agricultura es van formar els capitals que es van invertir en el comerç i la indústria. El comerç va estimular determinats conreus (vi, oli, fruites seques) i algunes indústries (construcció naval, paper, pell, metal·lúrgia i, especialment, la de les «indianes», teixits de cotó que s'exportaven a

Amèrica). Els mercats mediterranis tradicionals van ser substituïts pels d'Espanya (afavorits per la supressió de les duanes interiors i les noves carreteres) i d'Amèrica. El comerç amb Amèrica, prohibit al principi, es va obrir a poc a poc als catalans, sobretot des del 1765.

POLÍTICA I INSTITUCIONS

Mort Carles II, fou succeït pel francès Felip V. Els catalans, tement que el nou rei afavoriria l'absolutisme i el centralisme, s'alçaren a favor de Carles d'Àustria. Catalunya va entrar així en la Guerra de Successió (1705-1714), que acabà amb la conquesta del Principat per Felip V. Les institucions

història de catalunya s. XVIII (II)

CULTURA I PENSAMENT

La imposició del centralisme polític va anar acompanyada d'una sistemàtica castellanització lingüística i cultural. El castellà va esdevenir l'única llengua oficial i d'alta cultura, però el poble va conservar el català en la vida privada. Totes les universitats catalanes foren suprimides i substituïdes per la de Cervera. A Barcelona, la manca d'universitat i d'ensenyaments científics es va suplir amb les reials acadèmies i amb les escoles de la Junta de Comerç. La il·lustració (racionalista i oposada a l'absolutisme i a les restes de feudalisme que encara quedaven), pensament renovador, va donar a Catalunya alguns escriptors notables, com els historiadors Antoni de Capmany i Jaume Cares-

mar. La literatura, en decadència, no va tenir cap autor destacat, encara que va haver-hi una vigorosa cultura popular (romanços, goigs, sainets). L'arquitectura neoclàssica (Universitat de Cervera, Llotja de Barcelona) conegué un període d'esplendor, mentre que en pintura (Antoni Viladomat) i escultura (Damià Campeny) triomfà l'academicisme.

QÜESTIONARI QUE CAL PENSAR I RESPONDRE PER ESCRIT

- Quina importància té el període que va de l'any 1705 al 1714?
- La monarquia borbònica, representada per Felip V va portar a Catalunya l'absolu-

catalanes d'autogovern (Corts, Generalitat, etc.) foren suprimides; el règim de Nova Planta n'establí d'altres (Capitania General, Reial Audiència reformada, nous ajuntaments, corregiments) pels quals Catalunya quedà sotmesa a la voluntat del rei (absolutisme) i al que es decidia a la capital de l'estat (centralisme); també es van establir nous impostos (cadastre). Les noves institucions no eren representatives, perquè el poble no hi participava i tots els càrrecs eren nomenats per les autoritats; això va crear un seguit de tensions (revolta de les quintes, 1773; rebomboris del pa, 1789) que mai no van posar en perill, però, el règim absolutista.

tisme. Què ha suposat per al nostre país aquesta monarquia i l'absolutisme?

— En un momen de pèrdua de llibertats polítiques, econòmiques i socials, Catalunya té una època de recuperació econòmica. Com pots explicar aquest fenomen?

— Es pot afirmar que el segle XVIII comporta per a Catalunya un avenç democràtic? per què?

amb poliestirè

El poliestirè o porexpan és un producte obtingut químicament, del qual podríem dir que és com el suro sintètic. Es pot trobar a les botigues de belles arts.

El poliestirè es fon a una temperatura baixa, de manera que és fàcil de gravar amb qualsevol tros de metall que prèviament hagi estat escalfat amb una flama. Aquesta incisió pot fer-se ràpidament, la qual cosa el converteix en una tècnica senzilla, econòmica i creativa.

MATERIAL:

- Planxa de porexpan d'1 o 2 cm. de gruix
- Espelma o qualsevol font que produeixi escalfor
- Instruments per a la incisió (punxó, forquilla amb mànec de fusta, ganivet, etc.)
- Rodet de goma o similar
- Tinta, tèmperes, etc.
- Placa de fòrmica, metall o vidre
- Paper

POLIESTIRÈ

com fer vinagre

Quan el vi es torna agre, podem utilitzar-lo per fer vinagre. La qualitat d'aquest dependrà de la del vi.

Per a quatre litres de vi, un litre d'aigua i 4 cigrons crus. Posar-ho tot en una garrafa, afegir-hi un got gran d'aigua tèbia. Tapar la garrafa i deixar-la en repòs sis mesos.

Una altra manera de fer vinagre és la següent:

Agafar una ampolla plena de vinagre i deixar-la oberta, al cap d'un temps d'haurà format un tel gelatinós per damunt del líquid. Aquest tel s'anomena: mare del vinagre.

Agafeu el vi que vulgueu convertir en vinagre, el poseu dins d'una ampolla que es pugui tancar i afegiu la «mare del vinagre». Cal deixar passar un parell de mesos per poder-lo utilitzar.

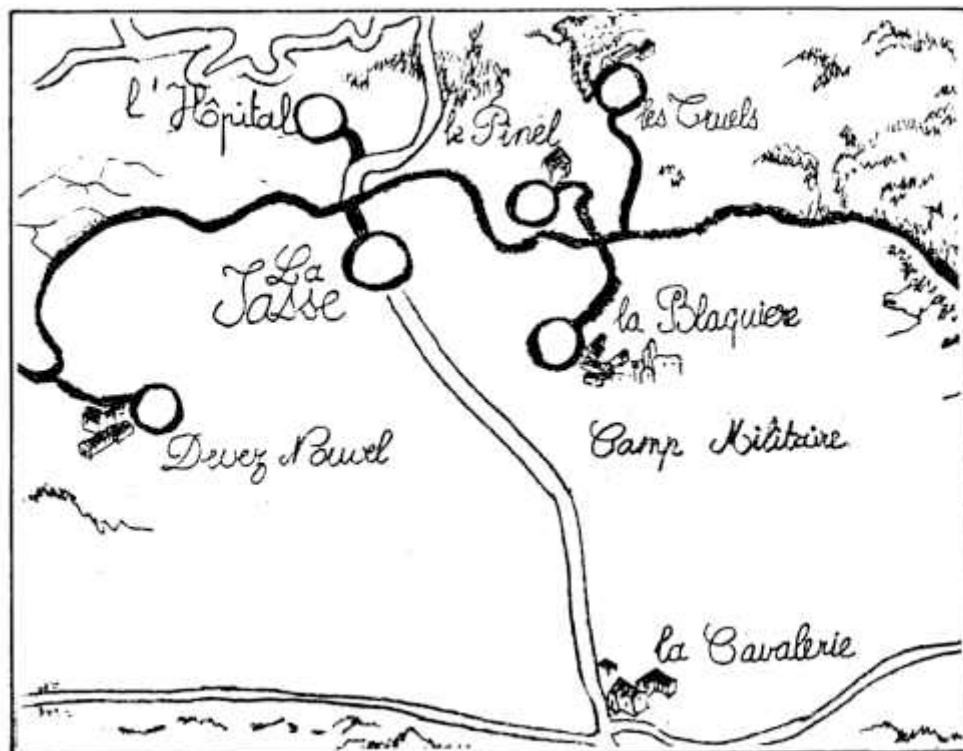

PREPARACIÓ I UTILITZACIÓ

Un cop fet el dibuix amb llapis sobre el poliestirè o porexpan, es passa a escalfar l'estri que es vol fer servir per a la incisió. El metall escalfat, en seguir el contorn del dibuix, fondrà el poliestirè i hi quedarà un buit per on no penetrarà la tinta o pintura i no s'imprimirà en el paper. Caldrà escalfar sovint l'instrument d'incisió ja que si intentem fer la incisió amb el metall fred es produïxen esquinçaments en el poliestirè. Un cop hem fet la incisió en el poliestirè entintem el rodet en la placa de fórmica.

guardonat el '73 amb el primer premi amb medalla d'or al *Salon International de la Machine Agricole de Paris*. En què consisteix? doncs en un aparell munyidor d'ovelles, amb capacitat per a munyir-ne de 125 a 150 per hora. Aquesta mecanització, paradoxalment, respecta el ritme de treball de cadascú, ja que un munyidor pot aturar-se sense afectar el conjunt de la feina. A més, cada persona efectua el cicle complet (entrada d'ovelles, col·locació de les munyidores, massatge, etc.) evitant la parcel·lació i la repetitivitat del treball.

Fou en aquet marc que Michel Debré va incloure Devez-Nouvel dins el projecte d'extensió del camp militar, al·legant que Larzac era un país amb agricultors vells que practicaven una agricultura arcaica...

Retornant a la carretera i seguint en direcció a Millau, tornem a trobar a mà esquerra ben aviat un nou desviament. Aquest cop ens du a la granja de

la família Burgière, emprèn, l'any '52, l'explotació de la finca amb material agrícola modern. La terra, gràcies a l'esforç dels nous estadants, refloreix, però al cap de vint anys el projecte d'extensió del camp militar n'engoleix el setanta per cent.

A partir d'aquí, per diverses raons, la granja juga un paper estratègic primordial en la lluita: manifestacions, assemblees, acolliment, informació, comunicació... fins la celebració de la victòria, l'any 81. Mentrestant, el '79 es constitueix un GAEC.

Actualment, disposa de 200 hectàrees conreades, 500 de pasturatge i un ramat de 900 ovelles, munyides, com a Devez-Nouvel, amb un *roto-lactor*. Sembla que la maltempada ha passat i la vida s'hi arrela potser més que mai, ara que n'han après el preu.

Es tracta ara, de creuar la RN 9 i prendre el camí asfaltat que segueix en direcció cap a l'est. No cal avançar gaire, ja que uns cartells característics ens anuncien el llogaret de

L'HÔPITAL

el nom de la qual li ve del segle disset, quan era la principal assortidora de l'hospital de Millau. No obstant això, hi ha documents del 1178 que en parlen, aleshores amb el nom de mas de la Rouquette, i a la vora s'han trobat restes d'una fortificació del segle nou a.n.e.

El cas és que, després de la crisi econòmica generalitzada de la primera meitat de segle,

POTENSAC,

d'etimologia una mica obscura. El que sí que és segur és que a l'època galo-romana existia ja una foneria de bronze i que al segle dotze era una explotació agrícola pertanyent al priorat benedictí de Notre-Dame de l'Espinasse, de Millau. Tanmateix, és un jaciment de lignit el que marca la pauta econòmica del lloc al llarg dels segles fins que s'abandona en el període d'entre guerres

d'aquest segle.

El major centre d'interès actual, a més de l'esplèndida doble filera de boxos seculars fent volta, l'ofereix el fet que, des del '77, acull la seu del priòdic *Gardarem lo Larzac* (malgrat el títol, l'occità n'és quasi totalment absent), elaborat per una desena de voluntaris que n'asseguren la redacció i la gestió.

Una mica més cap a l'est, i també al nord d'aquesta pista asfaltada, fem cap a la granja de

PINEL

Aquest nom ens indica que som a l'extrem nord del pla, on aquest perd la seva aridesa i comença a cobrir-se de pins. L'origen d'aquesta granja també és molt antic, remuntant-se com a mínim a l'edat mitjana. Durant segles, aquest lloc és ocupat per un veïnat de tres o quatre habitatges, amb llurs corresponents construccions adjacents (pallisses, corrals...), però amb la crisi del segle divuit esdevé una sola explotació. Els darrers habitants en marxen l'any '77, després de vendre la granja a l'exèrcit, que l'ocupa immediatament.

Durant l'ocupació, pagesos i voluntaris arribats d'arreu fan, col·lectivament, treballs agrícoles il·legals a les terres envaïdes, donant el producte de la collita als sindicats de Millau.

Un cop alliberada la granja, s'hi reuneixen 5.000 persones en els *Rencontres Internationales pour la Paix* i el Servei Civil Internacional organitza camps de treball per reconstruir les edificacions malmeses per l'exèrcit i permetre la represa de l'explotació de la granja. Ara per ara, hi viuen dues famílies, les quals disposen d'un ramat d'ovelles. En lloc de vendre'n la llet a la indústria de Roquefort, en fan formatges elles mateixes, artesanalment. Quan hi aneu, deixeu els gossos als cotxes i sapigveu comprendre que la granja no és visitable interiorment.

Maniobrant semblantment a fa una estona, tornem a sortir a la pista i novament ens en distanciem per anar vers el nord. En un lloc solitari a l'extrem septentrional del pla, trobem el llogaret dels

TRUELS

La seva evolució econòmica i demogràfica és paradigmàtica, vivint les mateixes crisis i ressorgiments que la resta d'assentaments del pla. L'any '74, amb la casa principal ocupada per paracaigudistes, s'hi instal·len dues famílies de l'Arca, moviment nat de l'encontre entre Lanza del Vasto i Gandhi. Acondicionen ràpidament la resta de construccions, alhora que intenten explicar als soldats el perquè de llur actitud. Al cap d'una setmana, els soldats són retirats. Comença el lent aixecament dels Truels.

Teixir, enfornar pa, cuidar el ramat, fer formatges, cantar, meditar... són part de les activitats que duen a terme els habitants del llogaret. Amb la fi de la lluita la vida no s'atura, i la petita i pobre sucursal de l'Arca continua endavant, cercant cadascú la seva pròpia espiritualitat amb les portes obertes a qui de bon grat vulgui compartir la vida i col·laborar en els múltiples treballs que han emprès.

La superfície del pla acull un bon nombre de llocs més on s'han viscut pàgines de la història de Larzac o s'estan escrivint en aquests moments, com per exemple el Cun, del qual ja van aparèixer unes notes en l'anterior VIA FORA! Concloem, però, el nostre recorregut per l'*écomusée* amb la visita al vilatge de

LA BLAQUIÈRE

Hem de tornar enrera per la pista asfaltada i, al sud d'aquesta, trobem el camí que ens hi mena. Es tracta d'un petit poblet amb molts segles d'història, on encara trobem un castell, una capella, un antic hostal... El seu veïnatge amb el camp militar (se'n veuen els cartells limitrofes a ull nu) en va fer un lloc clau en la lluita contra l'ampliació d'aquest. És aquí on van aplegar-se 50.000 persones vingudes d'arreu del món l'octubre del '73. També és aquí on, el '75, esclatà una bomba a la casa d'una família pagesa (veieu el núm. 9 de VIA FORA!).

Tot i això, l'element més destacat, perenne, que s'alça amb força inesperada com a bandera de la lluita i la solidaritat és la *bergerie*, enorme construcció amb carreus per guardar-hi el bestiar. Iniciada el 10 de juny del

*Une œuvre collective d'une densité exceptionnelle
Une bergerie plantée ici comme un rempart
au temps des templiers
pour barrer la route à l'envahisseur
Témoignage vivant de la résistance
de tout un peuple*

'73, durant tres anys el lloc es converteix en inusitat formiguer, cruïlla de mentalitats que, tanmateix, cerquen un objectiu comú: l'ajut mutu i solidari en una construcció utilitària i il·legal dins d'una perspectiva més àmplia de treball per la pau i la no-violència. El novembre del '81, s'inaugura oficialment la *bergerie*, amb l'assistència de les més altes patums de l'estat (ministres, secretaris d'estat...) però aquesta ja és una altra història. Potser algun dia la reprendrem, però ara sols en resta dir que no voldríem que aquest seguit d'articles sobre Larzac restessin ben desats, en un calaix o en la memòria, sense que tinguessin més utilitat. Aneu-hi, descobrireu una realitat impossible d'explicar en un paper i, de retruc (això és el més important), veureu que a casa nostra també hi ha molts «larzacs» que esperen només la nostra decidida empena perquè tornin a ser terres vives i amb futur.

El *Quartet d'Alexandria*, ultra la recomanable novel·la d'en Durrell, és un núvol de cotó fluix que respon als noms de Carles, Jaume, Milagros i Roser.

NOUS GARDERONS LE LARZAC

*Après coin de France
Pétri d'esperance
Ne te quitterons jamais pour d'autres cioux
Berceau de nos aïeux
Nous tes enfants
Nous en faisons le serment*

*De notre héritage
Point de gaspillage
Nous ne permettrons jamais que le Larzac
Soit un jour mis a sac
Ses travailleurs
Ne veulent que le bonheur*

*Pour la paix des homes
Que nos sols de chaume
Que chaque logis dans le plus petit bourg
Soient des creusets d'amour
Nous forgerons
Du Larzac le vrai fleuron*

*Terre rude et fière
Léguée par nos pères
Nous n'accepterons jamais de te trahir
Ne jamais en partir
Pour nos enfants
Nous en faisons le serment*

APORTACIONS AL «DIÀLEG DE SÍNTESI»

A l'anterior VIA FORA! aparegué un article d'en Carles Riera amb tema previsiblement polèmic: «Per un diàleg nacional amb els exiliats econòmics andalusos a Catalunya». Ja aleshores ens comprometien a dir la nostra sobre el mateix i ara, fidels al compromís adquirit i després d'haver estat discutint el tema al si d'ENLLAÇ, ho fem. Si donem aquesta resposta és amb la intenció, no de cloure el debat, sinó d'oferir nous materials amb el desig que més reflexions s'afegeixin a la llista tot just encetada. Esperem rebre les vostres col·laboracions.

Abans d'encetar el discurs, i per fixar-ne els límits, volem aclarir uns quants punts:

— Tractant-se d'unes reflexions fetes a partir de l'esmentat article, usem preferentment la terminologia emprada per ell, tot i la dificultat de definir-ne els conceptes i donar-los el mateix significat.

— Podem, no obstant, fer una aproximació prèvia al concepte d'**exiliats econòmics** o emigrants/immigrants (**migrants**) en els següents termes: individus formant grups humans més o menys nombrosos que es desplacen i/o són desplaçats en una època concreta i d'un lloc a un altre determinats. Concretament, Catalunya, al llarg d'aquest segle, ha rebut successives ones de migrants de diferents orígens i amb diferents conseqüències segons, sobretot, la intensitat i la intencionalitat de la migració i l'estat de cohesió de la societat receptora.

— En aquest article, en intentar analitzar les conseqüències de les migracions a Catalunya, obviem expressament la causa o origen de les mateixes, en ser prou coneguda i no oferir polèmica.

— Finalment, tampoc pretenem elaborar un programa d'acció ara i aquí, tot i que, conseqüentment, la reflexió pugui dur-nos a prendre determinades actituds, al marge, però, del present article.

En ser els Països Catalans un «territori definitiu històricament pel seu caràcter de zona de pas i de convivència i síntesi de diferents cultures», coexisteixen al seu si diferents comunitats i minories que caldria diferenciar, ni que sigui d'una manera senzilla i provisional.

Així, podem veure una **comunitat nacional** en el conjunt de persones que formen una nació, és a dir, en el conjunt de persones que, en general, coincideixen en la possessió d'una cultura material pròpia, tenen semblants trets psicològics amb consciència de formar comunitat i de no pertànyer a una comunitat nacional superior (sinó, en tot cas, a una vasta àrea cultural junt amb altres comunitats) i disposen d'un territori històric

determinat en el qual estan assentades actualment. En la línia d'aquesta anàlisi, podem parlar d'una manera més o menys categòrica de l'existència d'una comunitat nacional catalana diferenciada i cohesionada amb uns trets característics.

D'altra banda, podem considerar com a **comunitat cultural** o **minoria nacional** al conjunt de persones que, responen a les característiques esmentades a l'hora de considerar la comunitat nacional i disposant o no d'un territori històric determinat, actualment estan assentades conscientment dins un territori nacional aliè i coexisteixen amb la comunitat nacional corresponent a aquest. En aquest context, només podem parlar de comunitat cultural a Catalunya en casos com els dels jueus o dels gitanos.

Cal no confondre el folklore, un grapat de tradicions més o menys autòctones i un sentiment de comunitat d'origen amb la consciència de pertànyer a una comunitat nacional tal i com l'hem definida anteriorment. En aquest sentit, a Catalunya hi ha espais urbans amb major o menor grau d'homogeneïtat pel que respecta al lloc d'origen dels residents, però entenem que no formen una comunitat cultural andalusa, gallega, aragonesa... ja que, per una banda, llur cultura participa majoritàriament de la cultura dominant (via cultura espanyola) i, per una altra, llur consciència de grup extremeny, murcià, castellà... no deixa de ser un particularisme dins la consciència comuna de pertànyer a una comunitat (creada artificialment, a cops de llei) superior: l'espanyola.

Des d'aquesta perspectiva, el fet autonòmic a l'estat espanyol revela un intent d'equiparar comunitats nacionals amb comunitats d'altres nivells, satisfent panxes amb allò del *café para todos*, atomitzant l'oferta autonòmica i impel·lint el sorgiment d'un múltiple esperit regionalista que pretén fixar-se com paradigma del nivell autonòmic desitjable. En no poder arribar a crear consciència nacional, aquest esperit regionalista no fa més que rebaixar els nivells d'autonomia real.

Reprement el fil del principi, veiem que els immigrants, un cop arribats al nou territori, passen normalment per un seguit de situacions problemàtiques. En primer lloc, l'actuació dels nouvinguts està orientada pel desig de satisfer les necessitats més primàries, com són tenir un sostre, quelcom de menjar i, sobretot, un treball, una font, ni que siguin mins, d'ingressos. Els següent pas pot esquematitzar-se amb l'obtenció d'un pis de lloguer amb la possibilitat d'aplegar-s'hi tota la família. A partir d'aquí, el gradual augment de confort, primer fins un nivell més o menys digne, després entrant de ple dins la cursa del consum irracional (cadascú segons les seves possibilitats), marca l'etapa en la qual es pot trobar la majoria de persones que, després de migrar, ja fa uns quants anys que s'han establert en el nou territori.

És aquesta la situació en què es troben els contingents d'antics immigrants de l'estat espanyol a Catalunya, és a dir, assentats físicament i econòmicament, sense la problemàtica dels nouvinguts, ço que fa que no puguem parlar ja d'immigrants quan ens referim a aquestes persones que fa anys s'han establert a Catalunya (notem que els actuals immigrants són els marroquins, argelians, camerunesos, etc., en general africans). No per això, però, superats els problemes primaris de la immigració, resten quitis d'esforç, ja que la majoria tenen pendents diverses assignatures d'integració. La darrera dificultat a resoldre, doncs, per part del que podríem anomenar **postimmigració** és el definitiu apropament i adopció dels trets culturals autòctons, fonent-los amb els propis, en un esforç mutu d'elaboració d'una «cultura alliberadora de síntesi». En aquest context teòric, tot postimmigrant que es troba en aquesta situació i es nega a encetar l'esmentat procés podem afirmar que pren el caràcter d'ocupant.

Acostant-nos cap al final, entrem en el tema del nacionalisme a partir del paper que han de jugar, segons Carles Riera, «els nacionalistes andalusos residents a Catalunya, per llur natural predisposició a comprendre el fet naciona català»: «obrir camins de diàleg». Considerem que el nacionalisme no és un tret particular ni inherent a una nació, sinó una actitud o predisposició personal que cal reflectir s'estigui on s'estigui. En aquest sentit, més que nacionalistes catalans o nacionalistes andalusos, hi ha nacionalistes que actuen en funció de la comunitat nacional en la qual es troben en cada moment. Per tant, l'existència d'un pretès nacionalisme andalus a Catalunya que no està lluitant ja per l'alliberament de la nació catalana està en contradicció amb la nostra visió de l'internacionalisme. Aquests «camins de

diàleg», no obstant això, sí que els veiem necessaris, però no entre nacionalistes «catalans» i nacionalistes «andalusos», sinó entre nacionalistes (tant d'origen català com postimmigrants) que treballen per l'alliberament nacional dels Països Catalans i la resta de postimmigrants que no s'han decidit encara a fer el pas cap al «diàleg cultural de síntesi».

Fins aquí hem aportat una colla de reflexions iniciades (cap d'elles acabada) col·lectivament per Enllaç de l'article d'en Carles Riera. A partir d'aquí, com ja hem dit, esperem que el debat s'estengui i poguem anar enriquint-lo mútuament.

FERRER I GIRONÈS, Francesc
Catalunya light...?
 Els espanyols no són catalans.
 Col·lecció La Rella
 El Llamp
 Barcelona, 1986. Pàg. 230

CATALUNYA LIGHT...? FRANCESC FERRER I GIRONÈS

els espanyols no són catalans

EL LLAMP

Francesc Ferrer i Gironès, va néixer a Girona l'any 1935; ha treballat des de ben jove en tasques polítiques i culturals relacionades amb les llibertats nacionals de Catalunya. En el camp estrictament laboral, és professor mercantil de l'Escola de Comerç de Sabadell, ha publicat diversos treballs sobre les conseqüències de tot ordre que ha comportat la industrialització a les comarques gironines. Ja al 1958 destaca com a fundador a la seva vila natal del grup CC —de tendència pujolista—, soci promotor de la llibreria Les Voltes de Girona (1963), organitzador de la campanya «Català a l'escola», fundador del premi Prudenci Bertrana i primer president d'Òmnium Cultural a Girona. Tant en les eleccions a les Corts de Madrid de 1977, com a les de 1979, 1982 i 1986 ha estat elegit senador per Girona, en el primer cas com a integrant del grup Entesa dels Catalans, i en els altres com a independent a les llistes del PSC. Ha publicat centenars d'articles en diaris i revistes, sempre en defensa dels drets de la llengua catalana i de la total i plena normalització en tots els àmbits de la vida pública. El seu darrer treball, «La persecució política de la llengua catalana» és un estudi històric exhaustiu sobre l'encalç sofert

PASCUAL, Ramon
Guia dels arbres dels Països Catalans.
 Conèixer la natura.
 Edició i col. de llibres Kapel, SA
 Barcelona, 1985. Pàg. 191

GUIA DELS ARBRES DELS PAÏSOS CATALANS

Ramon Pascual

En aquest número us presentem una guia dels arbres dels Països Catalans, que us recomanem. Ens ha agradat que sortís publicat i també que continuï la publicació d'altres títols que abastaran àrees de botànica, zoologia i geologia.

Hi ha per sobre de la col·lecció un títol genèric «Conèixer la natura» al qual seguiran els temes de les diferents guies esmentades anteriorment.

Sense ser un tractat d'història natural, té un rigor i profunditat molt assequible per a diferents públics. El llibre està il·lustrat amb uns dibuixos fidels i bones fotografies que ajuden a fer una bona observació de les espècies descrites. Tanmateix, cal dir que no en tots els casos l'autor aconsegueix una descripció total i general, ja que les fotografies no sempre són del tot descriptives, quedant-se amb detalls i no donant imatges generals.

Tot i això es tracta sens dubte d'una eina per aprendre a copsar tota la bellesa harmònica del nostre entorn. Pot ser útil a ensenyants, estudiants, excursionistes i a tota mena de persona sensible a la natura capaç d'admirar el seu desenvolupament i creixement, perquè totes aquestes sensacions creixen i són més

per la nostra llengua del segle XVIII ençà per part d'espanyols i francesos.

Tot fa pensar que l'objectiu principal de l'edició del volum que ara us presentem ha estat l'aplegar les moltes idees escampades sobre la situació de perill i sobre els objectius que cal divulgar per salvar la llengua. Aquest aplec s'articula en cinc parts, que donen unitat i fan assequible la seva lectura. No podien faltar en aquest recull les referències i descripcions de les tasques realitzades a Madrid a favor de la llengua i els comentaris polítics fets sobre qüestions que l'afecten. Però el senador no s'atura en cap àmbit concret i introdueix la lluita per la llengua en aquells on històricament ha estat no ja difícil de parlar-ne, sinó pràcticament impossible: funcionaris, jutges i militars.

El subtítol d'aquest llibre («els espanyols no són catalans») no és res més que la conclusió a què qualsevol lector pot arribar després de llegir-lo: aquesta sentència és una realitat inqüestionable; ara ens cal lluitar per aconseguir que sigui realitat l'altra: els catalans no som espanyols. Molts llibres com aquest que ara us recomanem són eines —junt amb moltes altres— que poden contribuir a la total recuperació de la nostra llengua. Així, doncs, la tesi global i molt resumida que es desprèn del llibre és que els catalans no hem d'emprar la llengua dels nostres opressors i d'aquesta manera estarem treballant per aconseguir una plena sobirania com a poble.

completes si es coneix l'objecte o el fenomen, si se'n sap el nom, la vida, l'evolució, el seu aprofitament, etc.

El llibre està estructurat en tres seccions principals: 1) L'arbre en general, on es fa una introducció als conceptes bàsics i fonamentals de la botànica i l'estructura dels arbres, tant a nivell individual com col·lectiu. 2) La segona secció es concreta en l'aspecte dels arbres autòctons dels PP.CC., com identificar-los, la descripció de les espècies amb un reportatge gràfic a color de cada un d'ells, noms vulgars i científics, les seves varietats, etc., formant el bloc més important del llibre. 3) En la tercera secció se centra en els arbres ornamentals i els fruiters, també en reportatge gràfic i fotogràfic, si bé no tan extens i detallat.

El llibre acaba amb un vocabulari, la corresponent bibliografia i l'índex de noms.

Un dels plats forts del VIA FORA! sempre ha estat la traducció d'articles d'altres revistes germanes internacionals, particularment afins a la temàtica dels moviments alternatius, la no violència, la cultura popular, etc. Sempre són molts els articles que se'ns queden al pap; sovint, la reduïda dimensió de la nostra revista n'és la causa, altres cops, la por de resultar excessivament especialitzats...

Des d'ara anirem publicant, agrupades temàticament, les recensions de tots aquells articles que, malgrat que no apareixeran al VIA FORA! us els podem servir en versió original o traducció catalana fotocopiada. D'aquesta forma, el potencial d'informació d'aquesta publicació augmentarà considerablement per a tots vosaltres. Només cal que ens feu arribar la comanda d'articles del vostre interès i, en un temps prudent, us els servirem a casa vostra per correu, a canvi del preu de les fotocòpies i el franqueig postal. Bon profit!

MOVIMENTS COOPERATIUS

6.— Robert VAN ROOSBROECK-Patricia WASTIAU: *Què és i què fa el CECOP* —Comité Européen de les Cooperatives de Producció—?

Publicat a «Alternatives Wallonnes», núm. 41. Bèlgica, 15 de maig 1986. Llengua original: francès.

El CECOP es va crear l'any 1980 com a instància de coordinació i agrupament,

a nivell europeu, de les cooperatives de producció de la CEE. Actualment consta de vint-i-cinc organitzacions membres, regionals o nacionals, que apleguen més de catorze mil cooperatives i tres-cents quaranta mil treballadors. Amb seu a Brussel·les, el CECOP vol ser un espai de trobada, reflexió, intercanvi d'informació i d'experiències del moviment cooperatiu europeu.

ECONOMIA

3.— Alex BÖCKLI: *Entrevista amb Joseph HUBER sobre el seu darrer llibre «Die Regengogenge sell schaft. Ökologie und Sozialpolitik».*

Publicat a «Alter Info». Bèlgica. Llengua original: alemany.

Una proposta de construcció del futur que contempla un creixement qualitatiu amb l'ajut de les noves tecnologies —enfront de la crítica a la tècnica dels darrers anys—, la reducció del temps de treball, i un canvi en la política fiscal, desviant més impostos cap a l'aigua, l'aire, la terra...

4.— Conversa amb Hazel HENDERSON: *La fi de l'economia: «Cal que els preparem un nou pastís més saludable».*

Publicat a «Alter Info». Bèlgica. Llengua original: anglès.

Una entrevista amb el màxim exponent de la crítica a l'economia com a ciència inoperant a l'hora de descriure els processos de l'activitat humana. Henderson postula un nou model de medicació que consideri la importància dels recursos naturals i d'altres recursos no monetaris tals com les estructures familiars, la comunitat i l'ajut mutu, a l'hora d'avaluar els costos globals de les activitats socials.

5.— John Kenneth GALBRAITH: *Treball i necessitats.*

Publicat a «Fourth World Review» núm. 12. Londres, novembre 1985. Llengua original: anglès.

Visió sintètica d'un dels pares de la teoria econòmica contemporània sobre els mecanismes reguladors del consum, entre el plaer i la producció, el treball i les necessitats, tot fent una breu però lúcida aproximació històrica als orígens de la qüestió. De fet, es tracta d'un fragment del llibre *El nou estat industrial*, del mateix autor.

ECOLOGISME

3.— John MORRISSEY: *Sanitat roja i verda.*

Publicat a «Fourth World Review» núm. 11. Londres, setembre 1985. Llengua origi-

nal: anglès.

Una aportació a la ja habitual polèmica entre socialistes i ecologistes, aquest cop des d'una òptica molt precisa: la situació al Regne Unit referida, més concretament, als programes relatius a la sanitat i la salut pública.

DESENVOLUPAMENT I TERCER MÓN

6.— Nighat SAID KHAN-Kamla BHASIN: *Una sola terra. La resposta al rept de la pobresa rural a Àsia. La funció de les organitzacions no governamentals.*

Publicat a «IFDA Dossier», núm. 53. Suïssa, maig/juny 1986. Llengua original: anglès.

Aquest estudi, tan llarg com interessant, consta d'una segona part de propera publicació. S'analitzen les causes del subdesenvolupament a la regió de manera global, així com les experiències de les organitzacions no governamentals a cinc països: Índia, Sri-Lanka, Bangladesh, Paquistán i Nepal. La conclusió principal és ben diàfana: l'única via cap a un desenvolupament diferent passa per l'afirmació del poder dels pobres.

7.— Mark RITCHIE: *La desaparició de les hisendes familiars als Estats Units. Implicacions en la fam al món.*

Publicat a «IFDA Dossier» núm. 53. Suïssa, maig/juny 1986. Llengua original: anglès.

Es tracta d'una aportació a l'Assemblea Alimentària Mundial reunida a Roma el novembre de 1984. Fa una interessant analogia entre la crisi dels camperols a l'Imperi Romà i el procés actual de l'agricultura als Estats Units, analitzant les implicacions en la lluita contra la fam i la generalització de la seguretat alimentària. Fa un toc d'atenció respecte a les implicacions polítiques pregoncs de la lluita per una bona alimentació i per una justícia per als camperols.

MOVIMENTS ALTERNATIU

2.— Liora MORIEL: *Ara, tots plegats*

Publicat al butlletí del Kibbutz-International Federation Communes Desk. Israel, abril 1985. Llengua original: anglès.

Una reflexió sobre la importància de viure en comunitat, els problemes més freqüents que aquesta forma de vida suscita i un bon repertori de solucions i experiències de comunitats d'arreu del món. Es tracta d'un article aparegut per primera vegada al diari anglès d'Israel *The Jerusalem Post*, el mes de febrer de 1985.

Una comunitat es nodreix de les diverses iniciatives que porten a terme les persones que la componen. Publiquem a continuació dues experiències, una més nova que l'altra, ben diferents però no oposades que conviuen al barri de Ciutat Meridiana. A mesura que aquestes iniciatives ven prenent cos, gràcies a l'esforç i la convicció dels que les fan possibles, es converteixen en punts de referència, i això és important cara al creixement de la nostra societat.

CENTRE D'ESPLAI «CIUTAT MERIDIANA»

Centre d'Esplai

El nostre Centre d'Esplai va iniciar les seves activitats en els primers mesos de l'any 1984, gràcies a la presència de joves interessats en l'esplai, i la col·laboració de la parròquia de Sant Bernat. Les primeres realitzacions de gran volada varen ser les colònies fetes a l'estiu d'aquest any i el Casal.

L'Esplai està adherit a la Federació de «Centres Juvenils Don Bosco» de Catalunya.

Estem en un barri marginal de la ciutat, concretament a Ciutat Meridiana, un barri amb molt pocs equipaments de temps lliure per als infants i joves. De fet, som l'únic esplai del barri.

El nostre equip pedagògic està format per 23 monitors i dos responsables. Estem dividits en dos grups que atenen cadascuna de les dues seccions que hi ha al nostre centre (de 8 a 11 anys i de 12 a 14), cada una d'elles disposa del local en dissabtes alterns. Les opcions ideològiques i educatives del Centre les podeu trobar reflectides en el document del Servei de Colònies de Vacances que expressa la identitat i opcions dels seus centres. Si hem d'assenyalar-ne algunes, diríem que l'equip de monitors ens proposem:

— actuar pedagògicament en un concepte d'home i societat inspirats en els valors cristians.

— no marginar ni discriminar ningú per cap motiu

— interessar-nos per estar a prop del món de l'infant

— no limitar-nos a entretenir, sinó mirar d'educar

— considerar els nois com els principals protagonistes i, per tant, afavorir la seva participació

— afavorir la relació de col·laboració i l'amistat entre els nois

— ajudar-nos a descobrir i apreciar el seu barri, la seva ciutat, el seu país

— donar importància a la pròpia formació dels monitors per a la seva tasca

Pel que fa al trimestre en què ens trobem, una de les activitats que ens hem proposat és la participació en les festes del barri, col·laborarem en la cercavila amb els cap-grossos i les cuques que haurem fet durant diferents dies en els tallers que hem programat a l'Esplai.

A més a més, volem que el noi no només se senti participant de les festes (objectiu molt important) sinó que també sigui creatiu i senti que el que ha fet serveix per ambientar i divertir a d'altres com ell.

Una altra de les activitats importants que hem pensat amb l'objectiu de consolidar les relacions de cada monitor amb el seu grup, i la interrelació entre els mateixos nois, és la sortida els caps de setmana amb tendes de campanya.

Per cloure les activitats que hem fet aquest curs, farem unes colònies d'estiu a Sant Martí de Sesgaioles...

Bé, això és tot sobre el nostre Esplai de Ciutat Meridiana.

CIUTAT MERIDIANA: NOVES INICIATIVES EN TEMPS DE CRISI

Fernando Pindado «Tati»

Ciutat Meridiana, al districte de Nou Barris de Barcelona, és un dels últims polígons construïts en aquesta ciutat (1963-66), en una gran maniobra especuladora encapçalada per l'olímpic Sr. Joan Antoni Samaranch.

Els seus habitants procedeixen de les últimes onades d'immigració de barris o vivendes més decadents de la pròpia ciutat, i del reasentament dels emigrants retornats d'Europa (França, Suïssa, Alemanya).

La barreja cultural, conseqüència de procedències diverses, fa que sigui difícil trobar senyals propis d'identitat col·lectiva.

Ara bé, Ciutat Meridiana és un barri jove, més de la meitat dels seus quinze mil habitants té menys de trenta anys; també és un barri que, per la seva composició social (majoria d'obers) pateix força els efectes de l'atur, especialment entre la gent jove que no té possibilitats d'aconseguir una primera feina estable i remunerada.

Allò que fou concebut com un barri dormitori en el qual l'únic que es podia fer era tancar-se al cau per recuperar forces i tornar al treball el dia següent, sense cap vida pròpia d'un barri, avui gaudeix d'una vitalitat inusitada: moltes de les cases s'han convertit en vivendes-tallers, petites explotacions familiars que tracten de resoldre la seva economia.

Enmig d'aquesta situació les entitats clàssiques del barri van una mica despistades. L'Associació de Veïns que fou en el seu dia un punt de referència important quant a la lluita per millorar les condicions de vida, avui no ha sabut donar un pas endavant cohesionant un cos social al seu voltant.

Hi ha d'altres grups més específics, des de la «Peña Pajaril», fins als grups de flamenco, però amb el denominador comú d'una visió resignada al paper de perifèria que se li confereix al barri fent les activitats cap a dins, no gosant d'exportar iniciatives a fora.

És per això que crida l'atenció l'aparició del número 0 de la revista «STRITO/33» elaborada per un grup de joves del barri que volen fer de la perifèria una palanca d'intervenció a la ciutat.

Escrita totalment en «juleio», tot i que bona part dels redactors tenen nom i cognoms catalans (des d'aquí els convidem a replantejar-s'ho, encara que només sigui per «estèti-

ca»), són el reflex del fenomen urbà, enamorats de la gran metròpoli, que consideren romàntic (hippies ens diuen) els que creiem que les zones verdes han de ser verdes. Apassionats per l'estètica, de la qual en fan un principi filosòfic. Carregats d'idees que, si més no, són sorprenents si les analitzem sota els esquemes tradicionals. De fet, han causat impacte i fins i tot rebuig en alguns col·lectius «d'avantguarda» de la zona.

Antonio Martínez, del col·lectiu de la revista, la defineix així:

«Per valorar l'emergència de les coses noves hem de pensar dins el context de la crisi. La crisi s'està fent permanent, s'ha convertit en l'instrument per a la reestructuració i reconstrucció de l'estat. A més a més de la misèria, atur i problemes psicològics, la crisi està segregant noves expressions, i fa que el quadre conceptual que regia la intervenció política es transformi.

Davant el replegament general, des de la raó a l'ètica, s'aixequen petites tribus amb les seves màscares que només poden fer-se reconèixer i ser distingibles per la seva estètica, per la voluntat d'habitar en el plat de l'expressió. Alguna cosa així és la revista **Strito/33** que posa el seu èmfasi en el propi disseny, en les imatges, en l'experimentació estètica, còmics i divulgació de cultura alternativa.

Ha nascut amb la intenció de ser un dispositiu de referència i identificació col·lectiva. La mobilitat i la independència que ha portat la crisi no són més que disseminació, dispersió i aïllament, perquè això es converteixi en subjecte, en diferència social afirmativa, **Strito/33** proposa construir sense futur, construir fronteres de creativitat i d'experimentació. Construir màquines de guerra perversores dels circuits d'informació-recepció, màquines d'innovació. (On és l'avantguarda? ... Camí de l'organització o viatge de l'expressió?).»

Fernando Pindado (a) «Tati», viu, treballa i es belluga activament per Nou Barris. Ha iniciat un festeig amb el consell de redacció de VIA FORA!

CONVERSA AMB RAMIRO REYNAGA

Ja fa dos anys, al VIA FORA! núm. 3, en la secció de «relligats», féiem referència a la situació dels pobles d'Amèrica del Sud i del Centre. L'imperialisme lingüístic és una qüestió antiga. En l'editorial del núm. 6 insistíem de nou sobre el tema, manifestant el nostre desacord amb la celebració del «5° Centenari».

L'etnòcid que segueixen i seguim patint ens ha fet preparar aquest encontre amb Ramiro Reynaga, líder indi, fill d'un dels màxims ideòlegs del poble indi. Ramiro és a Barcelona per crear l'estructura i el funcionament de l'oficina índia que s'ha obert, com a iniciativa del CIEMEN i de l'Institut Català d'Antropologia i dins del marc de la «Comissió contra la celebració del Vè Centenari», de la Crida a la Solidaritat.

Ens trobem una tarda calorosa del mes de juliol. A mida que avança la conversa ens sentim més a prop, més solidaris, tot i veient molt clar que venim de mons molt diferents.

Parlem d'ell, de la seva evolució i de Bolívia, un d'aquests països on els pobles quítxua i aimara lluiten silenciosament per sobreviure.

Als onze anys comença a participar en la lluita política, integrant-se en les joventuts del Partit Comunista: «en un medi colonitzat les opcions polítiques també són opcions colonitzades, ...sempre vaig tenir problemes, d'una banda amb la policia i d'altra amb el comitè central, perquè jo, com la majoria dels militants, volia trobar solucions concretes a l'opressió de Bolívia i en canvi les ordres del comitè central arribaven per telèfon des de Moscou i no tenien res a veure amb la nostra realitat nacional». La mort de Che Guevara i el fracàs de la guerrilla l'obliga a analitzar el perquè d'aquest fracàs, i és aleshores quan s'adona que essent com és Bolívia un país indi, la guerrilla ha actuat al marge d'aquesta realitat: «és evident que la guerrilla és un imant que atrau la gent més noble, més lúcida, més valenta, més desinteressada, i a Bolívia hi ha gent noble, hi ha gent de tot! i en canvi no va atreure cap indi, llavors què havia passat? ... simplement que la guerrilla parlava castellà i nosaltres parlem quítxua i parlem aimara, la guerrilla menjava hamburgueses i coca-cola, nosaltres mengem menjar indi, ...tot un univers de diferències culturals». Com a resposta als seus suggeriments l'acusen d'indigenista. Davant la impossibilitat d'indianitzar el marxisme en els països indí redefineix la seva postura: «Em vaig preguntar qui era jo, si un comunista o un indi i vaig recordar que abans del castellà parlava quítxua i que en definitiva si havia d'escollir em quedava amb el meu poble perquè jo no sóc indigenista, jo sóc indi i això és una postura política». I amb d'altres companys funden el MITKA (Moviment Indi Tupaj Katari).

— Quina ha estat la teva formació?

— No sé si realment existeix la sort, però si

existeix jo he estat una persona realment privilegiada. He tingut un pare i una mare excepcionals. La meua mare fou una gran lluitadora, amb un nervi moral increïble, i del meu pare hem après a parlar tots els que avui estem en el moviment indi, «amauta» en diem, que significa savi en la nostra llengua. La meua família no m'ha ensenyat el què havia de pensar, m'ha ensenyat a pensar. Perquè, quina diferència hi ha entre aprendre i ser domesticat? els indís sabem que ningú no ens pot ensenyar però que podem aprendre de tothom. La diferència és una mica subtil però absolutament important perquè qui et vol ensenyar decideix el que t'ha d'ensenyar. Fixeu-vos en les plantes, estan en contacte amb la terra, amb l'aire i amb l'aigua, i trien el que és bo per a elles, no s'ho mengen tot en bloc com nosaltres.

Nosaltres els indís no posem fronteres entre la formació, la religió, el treball, la política, la moral, ...semmar, en el meu país, és un acte religiós perquè s'entra en contacte amb la mare terra. L'indi o l'india no mirem la naturalesa, perquè mirar significa dos pols oposats, el que mira i el que és mirat, quan observem una planta o una muntanya ens estem veient a nosaltres mateixos, perquè sabem que temps enrera érem terra i que d'aquí a un temps serem terra. És impensable trobar un indi llaurant més tard de les 6 o les 7 de la tarda, perquè l'indi sap que la mare terra està dormint i no fóra cortès molestar-la, i l'indi és l'inventor de la cortesia! ...i quan ets part d'aquesta harmonia, d'aquest equilibri còsmic, et sents molt bé i estàs aprenent.

— En el teu llibre «Tawantisuyu, cinco siglos de guerra Qheswaymara contra España», cites aquesta frase: «l'home que tre-

balla no pot somniar i del somni ve la saviesa».

— El treball és una maledicció, fins i tot ho diu la religió cristiana. Fixeu-vos que els animals no treballen ni les plantes tampoc. L'indi no contaminat no treballa, viu. I quan sembla no està treballant, està sembrant que és com respirar. Qui més sap, és qui menys coses necessita, i l'indi coneix molt la naturalesa, les plantes, la terra, els estels, ... i tot aquest coneixement el permet de somniar.

— *Que va significar per al vostre país l'anomenat «descubrimiento»?*

— Els pobles més diferents que hi ha al món, segons el meu criteri són el poble indi i l'home blanc. Són absolutament antagònics. L'arribada de l'home blanc va significar l'arribada del diner, amb tot el que això comporta, d'ambició i riquesa per una banda i molta pobresa per l'altra. Ha significat l'arribada de les presons, dels manicomis, de la prostitució, de la sífilis, ... tot això era aliè al nostre poble. Això és l'home blanc per a nosaltres. A mesura que l'home blanc va dominant tot el planeta, el Japó, l'Índia, l'Àfrica, ... el va destruint. Tot el que toca ho destrueix.

— *Quin és el paper dels partits i moviments d'esquerra dins d'aquesta lluita per l'alliberament?*

— Això és una piràmide racial. A sota hi ha l'indi i en la petita cúspide hi ha el blanc; ara bé, els fills de Pizarro, Almagro i Cortés han anat fent servir les teories de moda d'Europa; diguem que el besavi era possibilista, l'avi conservador o liberal, el pare socialista o republicà, el fill comunista i el nét guerriller. Totes les modes teòriques polítiques de la metròpoli es repeteixen a la colònia, i l'esquerra no és aliena a aquest procés... estic parlant d'un procés de segles i l'esquerra és simplement l'última moda arribada de la metròpoli per tal d'oprimir els pobles indis, ... així de senzill. I això es fa difícil de denunciar perquè el marxisme arriba disfressat d'alliberador, com va arribar disfressat d'alliberador el positivisme, l'enciclopedisme, el republicanisme. Quan jo vaig entrar a les joventuts del partit comunista pensava que estava trobant la força alliberadora, perquè dins del medi colonial tot el que té marca estrangera és més preuat, siguin calçotets o teories polítiques. Els partits, com qualsevol altra institució són una força sense cara. La gent, que entra a militar en un partit es deshumanitza, ja no pot fer un treball concret com el que esteu fent vosaltres, les seves fidelitats canvien de terreny, han d'obeir, ... i què es pot esperar d'una persona que està totalment ideologitzada? només se'n pot esperar opressió, perquè des del moment que algú pot dir: «només jo sóc

l'amo de la veritat perquè només la meua ideologia és la correcta», s'entra en un terreny perillós. Totes les teories polítiques opressores han nascut així. Per exemple, Rússia parla sense parar de llibertat i crea la major policia política, o els demòcrates d'Estats Units en algunes zones, s'entretenen els caps de setmana matant indis, matant negres, ... i tot és molt normal.

— *Què hi ha de l'oficialitat del quítxua a Perú i a Bolívia?*

— És només una oficialitat de papers. Legalment és oficial però en realitat no ho és. Els nostres idiomes no seran respectats fins que sigui l'indi qui governi, fins que l'indi no pugi al poder, perquè actualment, els primers que violen la llei són els nostres governants.

— *Hi ha moltes entitats i grups alternatius de tot Europa que volen ajudar sudamericana.*

— Cap teoria estrangera ens alliberarà, absolutament. Jo crec que la millor ajuda que ens poden donar és respectar-nos i deixar-nos en pau. L'error, la major part de les vegades, ve del mite del progrés. Segons els que ens volen ajudar, nosaltres hem de progressar, i ens envien màquines, etc. I com més progressa un país més inaguantable es torna la vida. Mireu el nord d'Europa, que no la Mediterrània, jo no sé exactament què és el que ha passat però ha començat una mena de càncer, allà. Els antecedents potser no són pròpiament del nord, l'esclavisme, la qüestió del diner dels jueus, dels

fenicis,... però el que sí és cert és que allà s'ha produït una barreja totalment letal i les primeres víctimes han estat les poblacions agrícoles de la pròpia Europa.

— *Quines possibilitats teniu els indis de convertir-vos en protagonistes del vostre propi destí?*

— Bolívia és un país ric en tots sentits, tenim or, tenim plata, urani, carbó, tenim de tot, i en canvi avui som un país pobre perquè els descendents de Pizarro continuen robant-nos. Aquests militars que fan cops d'estat tenen sang castellana, però cada dia són menys perquè quan s'han enriquit, se'n van i els seus llocs els anem ocupant nosaltres, els indis. Abans, a l'exèrcit no hi havia ni capitans, ni tinentes indis, només soldats, ara hi ha molts més càrrecs ocupats per persones biològicament índies, i a aquestes persones és més fàcil conscienciar-les, en primer lloc perquè parlem la mateixa llengua, i els podem fer arribar un missatge important: que només la gent que té l'ànima buida acumula coses exteriors, i com que parlem dins del mateix context cultural, hi ha un nivell de comunicació horitzontal. En canvi una teoria estrangera sempre genera una comunicació vertical: d'una cultura opressora a una cultura oprimida les referències sempre són diferents, en canvi d'indi a indi sempre són horitzontals perquè és la mateixa cultura.

Actualment al meu país s'estan posant en marxa cooperatives. Gent d'aquí i d'allà s'agrupa, reuneix una mica de diners i compra ovelles, i com que coneixen la terra, alimenten bé les ovelles i els treuen la llana i en fan «xompes», que a vegades també es venen a Europa, i de mica en mica aquests grups es converteixen en una organització paral·lela al govern i, aquí hi ha la paraula clau, totalment independents.

— *Així tu veus possibilitats, més o menys immediates, concretament a Bolívia de poder regir el vostre destí?*

— És clar que sí! El concepte de temps, però, per l'indi és diferent. Nosaltres estem segurs que ens trobem envoltats d'infinit i mesurem el temps amb la vida dels pobles no amb la vida de les persones. Aquest segle hi haurà un intent molt fort per aconseguir el nostre autogovern, hi haurà una guerra d'alliberament. Si veniu a la Paz i veieu els nens de 5 anys demanant caritat, la misèria,... No hi ha opció! L'indi urbanitzat és tot un delinqüent. Lima i Mèxic són les ciutats més perilloses del món! Ens han alterat el ritme natural i ara hauran de patir-ne les conseqüències, i serà terrible. I és que l'opressió és antinatural i l'alliberament nacional per l'indi és un problema vital. Recordeu l'any '52 quan el govern es va proposar de fer la reforma agrària. Només va caldre

que des de La Paz diguessin que la terra és de qui la treballa i va ser com encendre un bosc... van desaparèixer 42.000 latifundistes, i alguns van fugir per sempre.

— *Estàs treballant en la posta en marxa d'una oficina índia a Barcelona. Què voleu aconseguir amb aquesta oficina?*

— El més important és que l'indi tingui veu, tingui paraula. Estic content perquè aquí a Barcelona és molt agradable treballar amb els companys catalans, fills també d'un poble oprimat, amb una llengua i nació oprimides. Aquí no em sento censurat, en canvi, en molts llocs l'indi que és independent no pot parlar.

La tasca d'aquesta oficina és la de difondre la nostra manera de pensar, donar informació i documentació dels pobles indis i explicar el significat real i les conseqüències de la colonització, així com dinamitzar la lluita contra la celebració del «descubrimiento». Ara estem preparant material per a la segona revista; la primera ha de sortir a finals d'estiu. El que falta en aquests moments són idees que no vinguin d'institucions. Per a anar endavant només hi ha un camí: la unió. En un món de bojors, els bojors som els savis, aleshores el que cal és crear una xarxa entre tots els pobles naturals oprimits; si som capaços de fer-ho encara ens pot quedar l'esperança de sobreviure com a espècie i com a planeta.

Milagros Vallés
Eulàlia Castany

L'HORA DE LES ALABANCES

A la missa de cos present
que aplegarà qui-sap-la gent
i un caputxi, probablement,
celebrarà a requeriment
de la viuda desconsolada,
potser una veu cridarà fort:
*El nostre poeta no ha mort,
és arribat només a port,
però d'avui ençà, per sort,
no amollarà cap més gatada!*

A la missa de cos present
ressonarà un aplaudiment
i el difund, ferit mortalment,
—si el dret canònic ho consent—
farà l'ànec d'una vegada!

Pere Quart